

M. R. Vossestein
Driestweg 18
8071 BT Nunspeet
0341-250463
06-48849599
m.vossestein@chello.nl

Aan de Vaste Kamercommissie en staatssecretaris van Economische Zaken,
Landbouw en Innovatie en de Internetconsultatie Voorstel Wet Natuur

Nunspeet, 16 november 2011.
Betreft: Reactie voorstel Wet Natuur

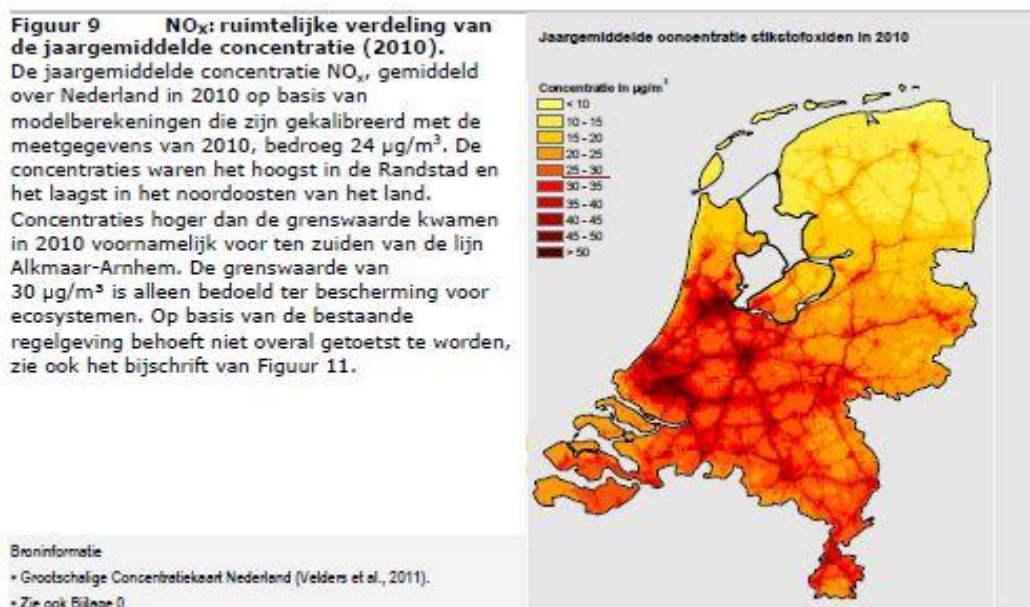
Geachte mevrouw, heer,

Met toenemende plaatsvervangende schaamte las ik het wetsvoorstel en de toelichting Wet Natuur. Aan wetsvoorstel en toelichting valt naar mijn indruk de zeer forse kwalificatie "schaamteloos" toe te kennen. In mijn ambtelijke ervaring van meer dan drie decennia met kennismaken van voorgenomen wetgeving kwam een dergelijke kwalificatie nimmer bij me op. Daarbij speelt vooral het besef een hoofdrol, dat onze generaties behoren tot de – vooral materieel – meest welvarende Nederlanders ooit en vrijwel zeker ook in de toekomst in relatie tot de voorgestelde vergaande aantasting van de natuur.

De gesignaleerde "schaamteloosheid" komt vooral ook tot uitdrukking in de keuze van de meest minimale bescherming van de natuur. Nederland kent een ecologische voetafdruk die zes keer groter is dan die van ons leefgebied. Het Europese gemiddelde ligt drie keer lager. In weerwil dat ons landgebruik van meer dan drie keer intensiever is dan het Europees gemiddelde, meent men in het ontwerp te kunnen volstaan met een bescherming van de meest minimale Europese minima.

Voor de Natura 2000-gebieden gelden uitsluitend nog instandhoudingsdoelstellingen die voortvloeien uit de Vogelrichtlijn en de Habitatrichtlijn. Instandhoudingsdoelstellingen die enkel nationaal zijn bepaald en ontleend zijn aan de doelen voor beschermde natuurmonumenten worden geschrapt.

dit terwyl:

Met deze ingezette lijn ziet men de eerdere erkenning van onze buitensporige belasting van natuur en milieu in de vorm van de noodzakelijke compensaties nu als een luxe. Zo is de uitstoot van de resten van de dagelijkse 38 miljoen liter (zo'n 1.250 tankwagens van 30 ton) aan brandstoffen door het wegverkeer – vooral ook in de vorm van stikstof – een enorme belasting van de natuur.

Voorals kwetsbare gebieden als heiden, stuifzanden en vennen zijn alleen in stand te houden met extra zorg en maatregelen. Het schrappen van de extra toegesneden beheerregimes vormt – naast de buitensporige bezuinigingen - een onverantwoorde ingreep. En vooral ook ten opzichte van komende generaties die met het nu voorgestane beleid unieke Nederlandse landschappen zullen moeten missen.

Deze zelfzuchtige houding komt zeker ook tot uitdrukking bij de beantwoording van de eerste vraag in de Internetconsultatie:

(1) DRAGEN DE VOORGESTELDE WIJZIGINGEN TEN OPZICHTE VAN DE HUIDIGE NATUURWETGEVING BIJ AAN DE BALANS TUSSEN ECOLOGIE EN ECONOMIE?

De laatste decennia werd – zeer terecht - aan natuur en natuurontwikkeling een topprioriteit toegekend. Op onderdelen soms zo zeer dat ook een natuurliefhebber voor enige overdaad vreesde. Maar in het algemeen zijn resultaten geboekt, waar met trots op terug gekeken kan worden. Nu treffen we in de voorgenomen wetgeving criteria aan als “benutten en oogsten” en diffuser “een gunstige staat van instandhouding” of wel “mits de betreffende soort niet uitsterft”. Het heeft er alle schijn van als dat het gebruik van dieren als productiemiddelen op een weerzinwekkende schaal in de bio-industrie, ook lijkt te mogen gelden voor de in de natuur levende dieren. Ondanks dat we nauwelijks 5% van de nationale wildconsumptie met inlands wild (kunnen) dekken, wil men nu ook de meest gekoesterde natuur – zonder inzichtelijke criteria en controle - aan intensieve bejaging blootstellen. En dat terwijl we in de bio-industrie al zoveel vlees produceren, dat dit een fors aandeel vormt van onze export. Vanuit deze optiek bezien, doet dit denken aan de gelijkenis die de profeet Natan - als beschreven in 2 Samuel 12 – voorhield aan koning David:

‘Er woonden eens twee mannen in dezelfde stad, een rijke en een arme. De rijke man had heel veel geiten, schapen en runderen, de arme man had niet meer dan één lammetje kunnen kopen. Hij koesterde het en het groeide bij hem op, samen met zijn kinderen. Het at van zijn brood en dronk uit zijn beker en sliep in zijn schoot; hij had het lief als een dochter. Op zekere dag kreeg de rijke man een gast op bezoek. Hij kon het niet over zijn hart verkrijgen om de reiziger een van zijn eigen geiten, schapen of runderen voor te zetten. Daarom nam hij het lammetje van de arme man en zette dat zijn gast voor.’

In weerwil van het benadrukken van de joods-christelijke cultuur met begrippen als zorg voor de schepping en rentmeesterschap meent men dat het gerechtvaardigd is, om de natuur – vaak terecht gezien als een nog meest oorspronkelijk onderdeel van de schepping – aan een meest maximale exploitatie te mogen blootstellen.

Een nauwelijks te beantwoorden vraag is de tweede, die de Internetconsultatie voorlegt:

(2) IS HET VOORLIGGENDE WETSVORSTEL VOOR DE PRAKTIJK DUIDELIJK EN UITVOERBAAR?

Inzake praktijk en uitvoerbaarheid vallen vooral de reeks aan willekeurige keuzes op. Dat geldt zeker voor de provincies als meest geëigende schaalgrootte. Deze werd al snel ontkracht met het voorstel om drie provincies samen te voegen en zo een kwart van het Nederlands grondgebied te laten vormen. Maar zelfs een dergelijke maat blijkt te schuren met de maten, waarin de natuur zich tot aaneengesloten gebieden heeft gevormd. Daarom het volgende overzicht van deze willekeurigheid:

- Het Waddengebied is opgedeeld in drie provincies;
- Het Groene Hart, het IJsselmeer en de delta van Rijn en Schelde kennen eveneens een ligging in drie provincies;
- Het Hollands duingebied is over twee provincies verdeeld;
- Onze grote rivieren doorsnijden of begrenzen vijf à zes provincies;
- Vanwege de vorming van de meeste van onze provincies in de 15e eeuw waren de grenzen veelal natuurlijk barrières als rivieren, hoog- en laagvenen, moerassen en plassen, die nu juist vaak de meest waardevolle natuurgebieden vormen.

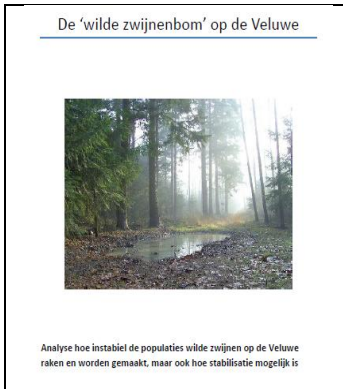
Hieruit blijkt dat deze keuze allerm minst een belofte in zich draagt. In tegendeel, het is de keuze voor een maximaliseren van overleggen en stroperigheid. Van daar uit bezien zullen de al ingeboekte inverdieneffecten niet anders dan een ernstige misslag blijken.

Van een volledige beantwoorden van de vragen kan allerm minst sprake zijn. Dat geldt ook voor de laatste vraag:

(3) Heeft u verder nog opmerkingen over de inhoud van het wetsvoorstel en de toelichting?

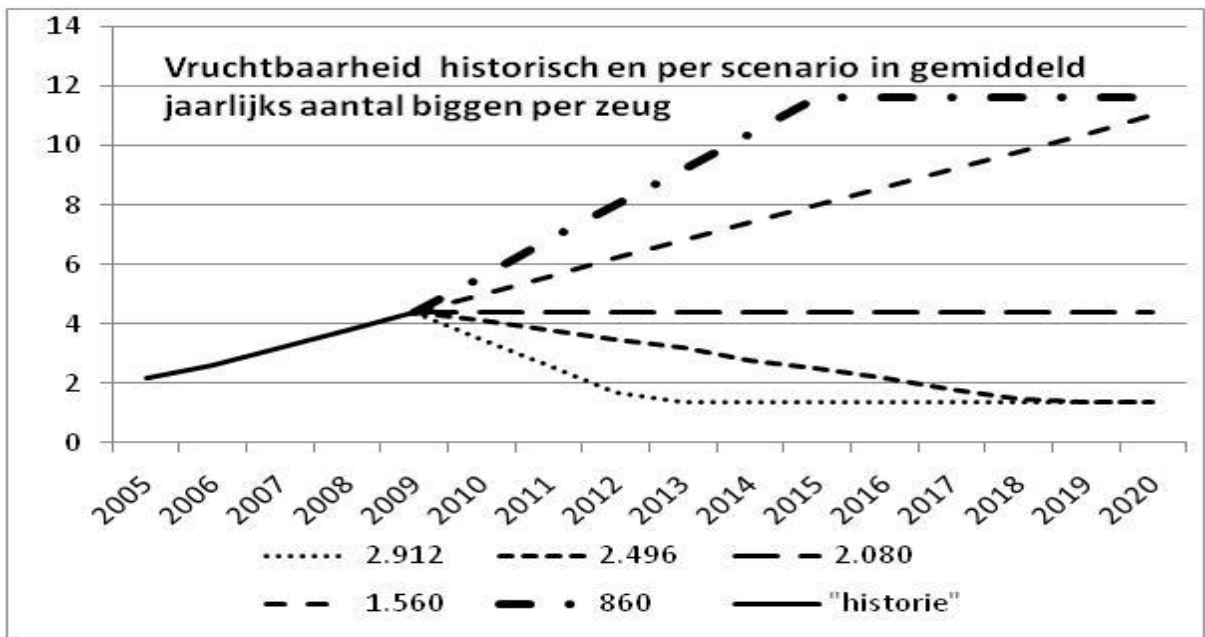
Voor zeer inhoudelijke benadering kies ik wel inzake het voorgestelde faunabeheer, waarbij de ingevoerde, maar nooit geëvalueerde – en in de praktijk aantoonbaar volstrekt contraproductieve - begrippen “populatiebeheer” en “schadebestrijding” een wettelijke status moeten krijgen.

Met een aantal opvolgende nota's inzake het faunabeheer heb ik steeds gewezen op bedroevende ontwikkelingen inzake onze grootste in de natuur levende dieren. Daarbij gaat het om de in 2006 met nadruk geïntroduceerde begrippen als “populatiebeheer”, “schadebestrijding”, grootschalige toepassing met illegale middelen en methoden, de effecten daarvan, het ontbreken van inzichtelijke monitoring en publieke verantwoording. Daarom het volgende overzicht.

De 'wilde zwijnenbom' op de Veluwe

Op 3 oktober 2008 stuurde ik zowel aan de toenmalige minister, het college van gedeputeerde staten als de beide volksvertegenwoordigingen de nota "De 'wilde zwijnenbom' op de Veluwe". Aan de hand van brief DN. 2008/2686 van 3 september 2008, inzake *Werkplan wild zwijn en afschotrealisatie* door de toenmalige minister gepresenteerde samenstelling van de populaties wilde zwijnen op de Veluwe schetste ik daarin zowel de historische als aan de hand van enkele scenario's naar streefstand de onrustbarende, op grond van cijfers af te leiden toekomstige gemiddelde aanwas. Achteraf bleek het aantal en daarmee ook de geschetste ontwikkeling zelfs een zesde groter:

De huidige situatie is dat de wilde zwijnen op de Veluwe nu inmiddels gemiddeld zo'n 7 biggen per zeug voortbrengen, terwijl in de jaren '90 2,2 biggen per zeug als gemiddelde gold.

Per onderscheidend terrein van de Fauna-beheereenheid Veluwe waren bij de analyse enorme verschillen in aanwas gebleken:

AANWAS EN VRUCHTBAARHEID WILDE ZWIJNEN PER TERREIN											
Terreinbeheerder	Landgoed Deelenwoud	Zuid West Veluwe (ZWW)	Vale Ouwe (VO)	Midden Veluwe (MIV)	Noord Oost Veluwe VIII (NOV)	Noord Oost Veluwe III (NOV)	Vereniging Wildbeheer Veluwe (VWV) totaal	Fauna Beheer Eenheid Veluwe	Veluwe Noord West (VNW)	Zuid Oost Veluwe (ZOV)	Hoge Veluwe
rang-orde	1	2	3	4	5	6	-	-	7	8	9
aanwas	39,3%	92,2%	99,7%	84,5%	116,2%	130,4%	137,8%	140,4%	141,0%	194,0%	213,9%
big/zeug	1,4	3,3	3,5	4,0	4,0	4,2	4,3	4,4	4,5	5,8	5,7

Achteraf zullen deze verschillen in de praktijk fors groter zijn geweest, toen bleek dat er geen 6.053 maar ruim 6.900 wilde zwijnen voorzomer 2008 de Veluwe natuur bevolkten. Vrijwel zeker zal de vruchtbaarheid

ook minstens een zevende hoger hebben gelegen en het gemiddelde van vijf biggen per zeug hebben overschreden.

De inhoudelijke behandeling in de Vaste Kamercommissie van LNV van de nota was mede aanleiding voor de studie *“Ex ante evaluatie van maatwerk beheer van wilde zwijnen”* (21 december 2009) en uitgangspunt voor de proef met een lerend beheer. Daarover is sindsdien niets meer vernomen.

Mijn analyses van de actuele alarmerende ontwikkelingen werden ontkend op grond van theoretische modellen over 100 en 200 jaar.

DE 'TURBOJACHT' OP DE VELUWE

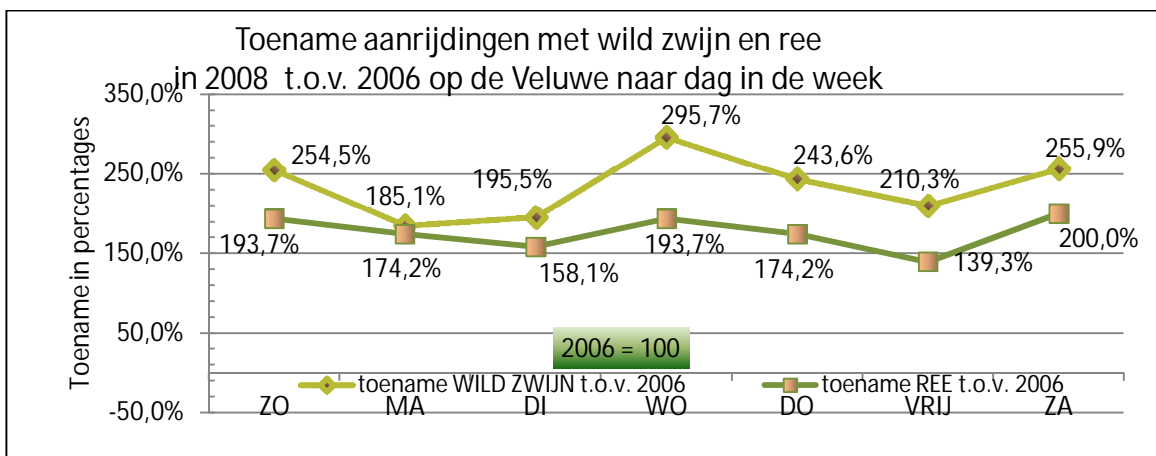
De commerciële exploitatie van wettelijk beschermde dieren als kritiekloos voorpagina nieuws

Analyse van het meer dan mislukken van de opzet van de Floris- en faunawet in het faunabeheer op de Veluwe met gevolgen als na twee jaar 76% meer ree-aanrijdingen en 149% meer zwijnaanrijdingen in 2008 dan in 2006, waarvoor eenzijdige kennisbeelden en kennisverwerving bij de overheid en in de samenleving alle ruimte laten.

De 'turbojacht' op de Veluwe

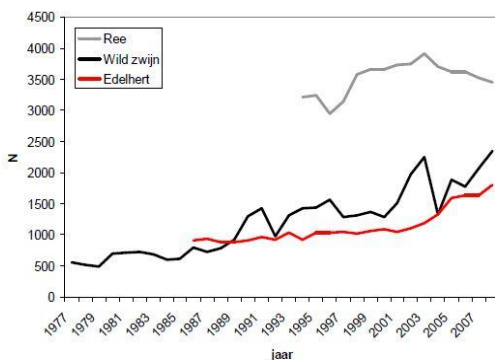
Het diergedrag gedurende de afschotperiode 2008/09 was voor mij zodanig alarmerend, dat ik inzake de waargenomen aspecten in april 2009 de nota "De 'turbojacht' op de Veluwe" samenstelde. Dit vanwege het meer dan verdubbelen van de wildaanrijdingen.

Meest alarmerend daarin waren van de toenames van de wildaanrijdingen met wilde zwijnen en reeën en de zeer opmerkelijke clustering op met name de zaterdag/zondag en ook de woensdag/donderdag:

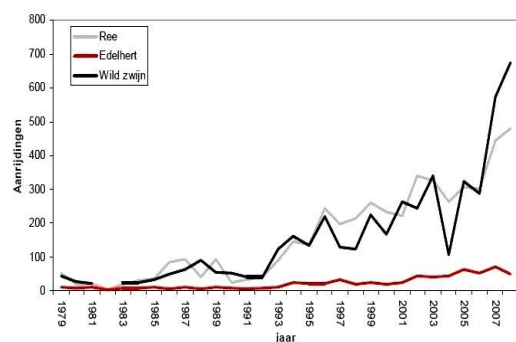

De nota was mede aanleiding tot het rapport: "Factoren die een rol spelen bij aanrijdingen met wilde hoefdieren op de Veluwe", Wageningen, 2010.

Daarin ontkent men het verband van zorgelijke actuele stijging van de wildaanrijdingen aan de hand van datasets over de laatste drie decennia (!), terwijl de grafieken in het rapport wel degelijk aantonen dat de aanrijdingen fors meer stegen tussen 2006 en 2009 dan de aantallen wilde zwijnen en reeën:

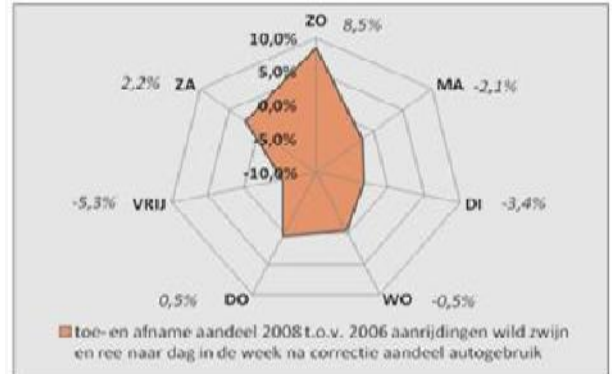
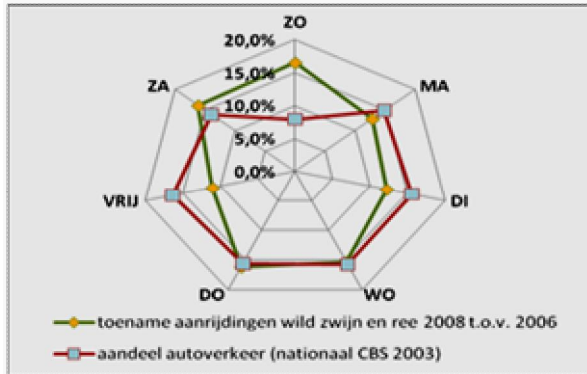

Figuur 3. Aantallen wilde hoefdieren op de Veluwe bij de voorjaarstelling

Figuur 4. Aantal aanrijdingen op de Veluwe per soort en per jaar

De confrontatie van de toenames van de wildaanrijdingen naar dag in de week met de verdeling van het autogebruik naar dag in de week gedurende de afschotperiode 2008/09 tonen indringend in welke nachten de bejaging zich concentreert:

Inzake de evaluatie van de natuurwetgeving "Over wetten van de natuur" werd de volgende kanttekening geplaatst:

Blz. 48 licht "beheer en schadebestrijding en jacht" als volgt toe:

Uit de evaluatie zijn geen specifieke knelpunten bij de uitvoering van de regeling van beheer en schadebestrijding naar voren gekomen. Dit laat onverlet dat op dit terrein verschillende problematieken spelen die om blijvende aandacht vragen, zoals de opvang van ganzen en schade aangebracht door wilde zwijnen.

*Tijdens de beoordeling van de ontwerpen voor de Flora en faunawet in de tweede helft van de jaren negentig werd het onder natuurbeschermers mogelijk geacht - **mits de natuurlijke ecologische populatieontwikkelingen van soorten volledig werden gerespecteerd** - maatregelen in het kader van beheer en schadebestrijding slechts bij hoge uitzondering noodzakelijk zouden zijn. Daarop werd ook de regelgeving toegesneden. Opmerkelijk genoeg werd parallel aan het evaluatietraject van de wetgeving inzake de wilde zwijnen voor de uiterst lage streefstand gekozen en namen de schaden zorgelijk toe.*

Inzake het bepalen van streefstanden – het populatiebeheer - zou onderstaande uitspraak ter harte genomen moeten worden:

Herman Wijffels:

"Ik wil mensen bewust maken van het feit dat je de natuur niet zo naar je hand kan zetten dat je er de baas over speelt." ¹

¹ Herman Wijffels, Tv-programma IKON "Paul Rosenmöller en...", 29 december 2005.

Uit de evaluatie "Balanceren in het faunabeheer"² door de faunabeheereenheden zijn in het bestek van deze beoordeling de volgende knelpunten te vermelden:

Blz.26 – monitoring van de ontwikkeling van dierpopulaties

Monitoring en gegevensverzameling

De kwaliteit van monitoring van het faunabeheer is van cruciale betekenis voor het actualiseren en het toetsen van het faunabeleid. Zonder voldoende en juiste gegevens over de ontwikkeling van dierpopulaties en schadeontwikkelingen is het onmogelijk om een adequaat beheer te voeren en de resultaten van dit beheer te beoordelen. Zowel in de enquête als tijdens de interviews zijn twijfels geuit over de betrouwbaarheid van sommige tellingen en meetmethoden. Hierbij zijn ook voorbeelden genoemd van grote verschillen tussen organisaties in aantallen getelde dieren. Een ander punt van aandacht is dat de FBE's zich momenteel alleen bezighouden met monitoring van de aantallen beschermde diersoorten. Op het moment dat bepaalde soorten op de landelijke vrijstellingslijst worden geplaatst worden er vanuit de FBE's geen populatiegegevens meer bijgehouden. Hoewel dit een ander type onderzoek vereist is er vanuit dit onderzoek alle reden om de reikwijdte, betrouwbaarheid en validiteit van de thans beschikbare monitorinstrumenten en tellingen rond faunabeheer nog eens kritisch te toetsen.

Door de KNJV wordt wel de WBE-databank bijgehouden. alsmede door hun jachttoezichthouders bijgehouden registratie van wildaanrijdingen, die alleen door jagers(vrienden) te raadplegen zijn.

Blz.26 – voorlichting en maatschappelijk draagvlak

Maatschappelijk draagvlak

De decentralisatie van verantwoordelijkheden en bevoegdheden zoals die in de Flora- en faunawet is omschreven heeft onder andere tot doel om het bestuur dichter bij de burgers te brengen en meer maatwerk in de uitvoering mogelijk te maken. Dit zou ook moeten leiden tot meer maatschappelijk draagvlak voor de gekozen beheermaatregelen. Uit de landelijke enquête blijkt dat 20% van de respondenten het gebrek aan maatschappelijk draagvlak voor beheermaatregelen als knelpunt heeft benoemd. Daarentegen worden langdurige juridische procedures door 41% als knelpunt genoemd. In hoeverre hier een directe relatie tussen bestaat is lastig te beoordelen: worden er veel procedures gevoerd omdat er maatschappelijke weerstand tegen beheermaatregelen bestaat of is een relatief kleine groepering in staat om op veel verschillende plekken bezwaar aan te tekenen tegen genomen besluiten. Het antwoord op de vraag naar het maatschappelijk draagvlak voor faunabeheermaatregelen kan alleen via een burgerpeiling worden gekregen. Uit de interviews komt naar voren dat zorgvuldige en genuanceerde communicatie over planmatig en duurzaam faunabeheer kan leiden tot meer draagvlak voor beheermaatregelen bij de FBE-achterban en onder de bevolking. Onze indruk is dat hier nog een wereld te winnen valt.

Voor ieder toegankelijke monitoring van de fauna op basis van de telgegevens, vruchtbaarheid, natuurlijk gedrag als groeps grootten en voedselzoeken en een toelichting van de ecologisch noodzakelijke correcties van populaties zou in principe een uitstekende basis voor voorlichting ter vergroting van het draagvlak in de samenleving kunnen bieden.

In plaats van het uitgangspunt van de intrinsieke waarde - een zo natuurlijk mogelijke levenswijze - werd door faunabeheerders en de Provincie Gelderland gekozen voor, respectievelijk ingestemd met absurd lage streefstanden voor vooral wilde zwijnen en met de voor alle dieren meest angstaanjagende jachtmethoden en daarmee voor jaarlijkse totale ontregeling van alle faunapopulaties.

In de evaluatie van de wetgeving worden vermindering van de regeldruk en de kwaliteit van de monitoring voorop gesteld, terwijl de monitoring van de kwaliteit grotendeels ontbreekt en de meting van de intrinsieke waarden - een zo natuurlijk mogelijke levenswijze - als primaire wettelijke doelstelling van één van de meest waardevolle faunapopulaties van ons land volledig ontbreekt, ergo door maximale versterking onmogelijk wordt gemaakt.

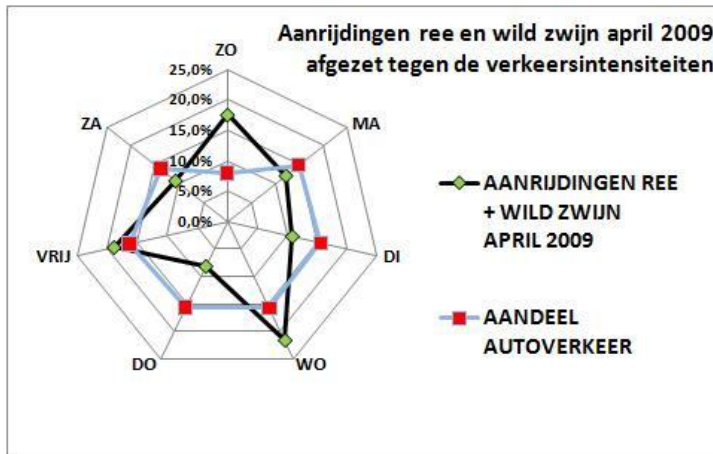
Men zet zich in voor de kwaliteit van de monitoring, terwijl de monitoring van de kwaliteit ontbreekt.

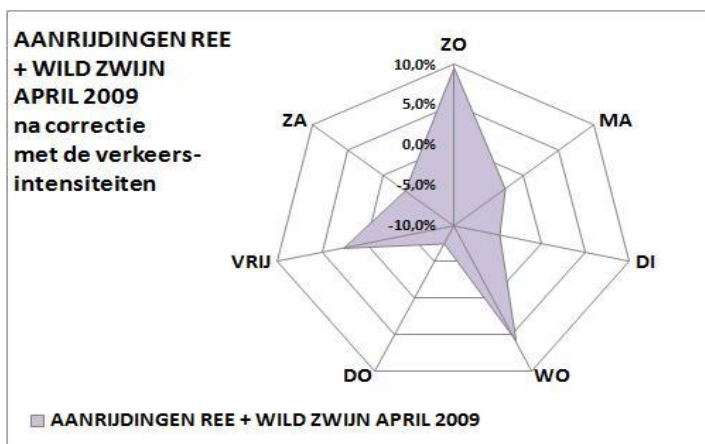
² "Balanceren in het faunabeheer", landelijke evaluatie van het functioneren van de faunabeheereenheden (FBE's), Amsterdam, DSP-groep BV, 1 december 2006

Naar dag in de week ontstond een patroon dat absoluut niet overeenkwam met de verkeersintensiteiten.

Na correctie van de verkeersintensiteiten werden de accenten naar dag in de week zichtbaar: De accenten uit de nota "De 'turbojacht' op de Veluwe" op de zaterdag/zondag en woensdag/donderdag wijzigden in de zondag, woensdag en vrijdag.

De door de jachttoezichthouders bijgehouden registratie van wildaanrijdingen is sinds 2010 alleen door jagers(vrienden) te raadplegen.

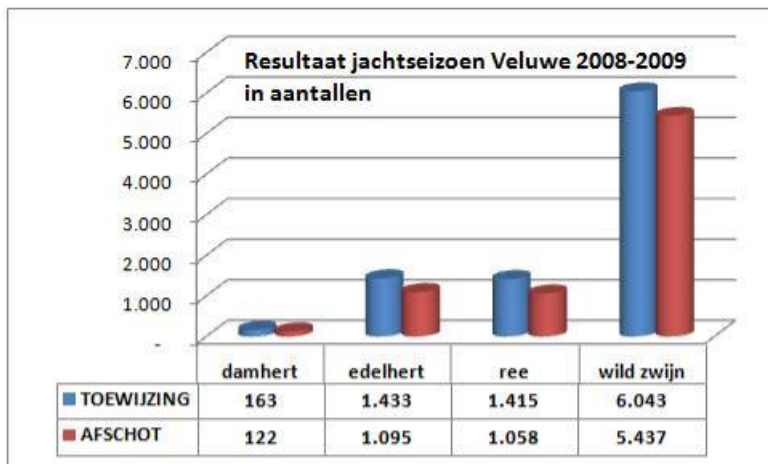
Sinds 2009 zijn de angstreacties van de dieren in de telperiode (I) gedurende de maanden april, mei en juni alleen maar toegenomen. En zelfs de omvang van angstkreten bereiken, zodra dieren een mens bij hun leefgebied waarnemen.

Als frequente bezoeker van natuurgebieden dringt de vraag zich op, hoe men nu ooit een betrouwbare telling en ook selecties kan uitvoeren.

Wie meent of suggereert met deze condities voldoende betrouwbare tellingen en ook verantwoorde selecties te kunnen uitvoeren, is óf ongelofelijk dom óf intens gemeen.

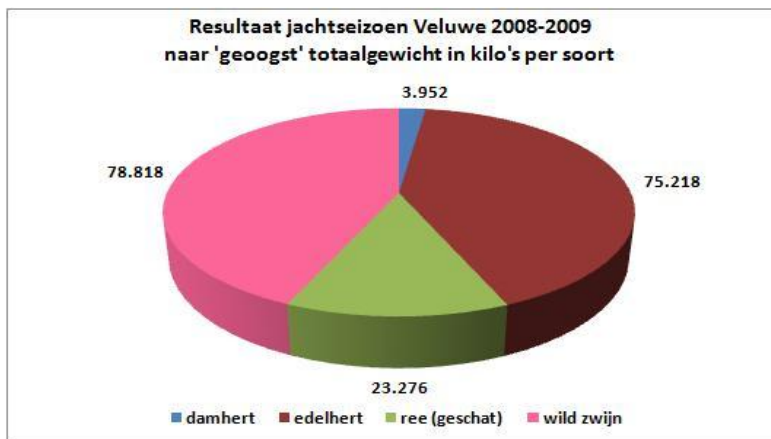
Een andere keuze laat de realiteit niet!

Uit de aan mij spontaan toegestuurde cijfers bleek dat het afschot de volgende kenmerken had:

Het overzicht geeft de omvang van het afschot naar de vier soorten grote zoogdieren weer.

Ruim 7.700 dieren zijn gedood.

In totaal is ruim 180.000 kilo wild geogst.

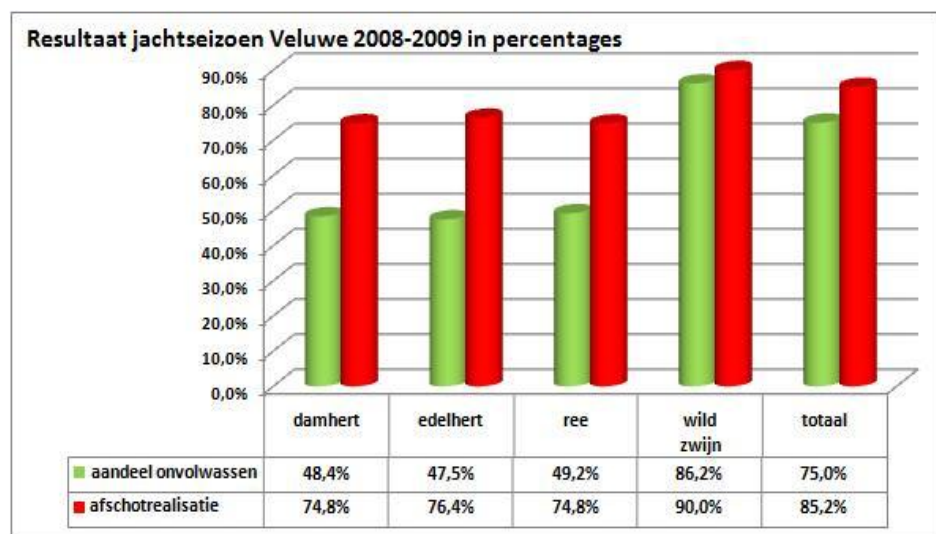
Dit betekent een opbrengst voor de beheerders van één tot twee miljoen euro.

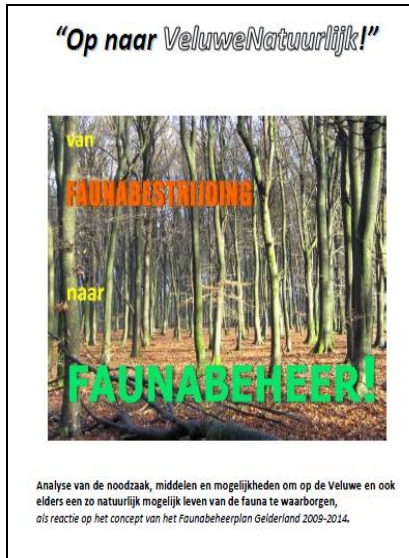
In totaalgewicht zijn de aandelen edelhert en wild zwijn vrijwel even groot

Uit deze enorme aantallen blijkt dat het afgelopen jachtseizoen het drie- tot viervoudige is 'geogst' van de vermoede jaarlijkse aanwas onder natuurlijke omstandigheden op de Veluwe.

Naast de enorme verstoring worden onverantwoorde hoeveelheden natuurlijk uiterst waardevolle stoffen aan de Veluwe natuur onttrokken.

Bij ecologisch beheer zou sterfte/afschot aan bij wilde zwijnen rond de 35% moeten liggen en bij de reeën en herten rond de 25 à 30%. Bij alle soorten is van een meest maximale vruchtbaarheid sprake.

Op naar VeluweNatuurlijk!"

Het was een bemoedigende stap dat de Provincie Gelderland mij in juli 2009 advies vroeg inzake het concept Faunabeheerplan Veluwe 2009-2014. Mijn reactie daarop was de nota "Op naar VeluweNatuurlijk!" (augustus 2009) met een voorstel inzake een op natuurlijke aanwas en sterfte afgestemd beheer, zoals operationeler in de opvolgende nota opgenomen. Het advies toen stuitte met name op bezwaren van het Faunafonds, zoals de reacties van gedeputeerde staten suggereert die mij niet toegezonden werd, maar ik op de provinciale website aantrof:

Zienswijze Dhr. Vossestein:

De heer Vossestein heeft zijn reactie vormgegeven in de nota 'op naar Veluwe natuurlijk'. De nota betreft de pleit voor analyse van de noodzaak, middelen en mogelijkheden op de Veluwe en ook elders om een zo natuurlijk mogelijk leven van de fauna te waarborgen. In de nota wordt aangegeven dat het voorgaande faunabeheerplan wilde zwijnen niet effectief is geweest. Dat blijkt o.a. het aantal aanrijdingen wat na de jacht niet minder

is geworden. Het onderdeel wilde zwijnen in het nieuwe faunabeheerplan Veluwe blijft in gebreke. Minder afschot en een hogere populatiedichtheid leiden tot een natuurlijke evenwicht volgens de heer Vossestein.

De enige echt inhoudelijke reactie op de nota lijkt die van het Faunafonds te zijn:

"Het niet handhaven van afgesproken standen baart zorg bij hogere doelstanden."

Daaruit lijkt men aan te geven dat lagere doelstanden worden gehanteerd, omdat afgesproken doelstanden niet worden gehaald.

Eén van de meest kwalijke passages in het concept Faunabeheerplan Veluwe 2009-2014 blijft buiten de kritiek van het Faunafonds:

De provincie heeft daarom de inzet van nachtkijkers mogelijk gemaakt, zodat er 's nachts efficiënter kan worden geschoten. Daarnaast is overeengekomen vanaf de aanvang van het afschotseizoen per 1 juli volop aan de slag te gaan. Dat heeft erin geresulteerd dat per 1 augustus 2008 reeds 40% van het afschot was gerealiseerd. Deze aanpak zal daarom de komende jaren worden voortgezet. Wel is het wenselijk dat in de toekomst ook een middel als de geluiddemper kan worden ingezet. Het vergroot de efficiëntie van het afschot en beperkt verstoring van fauna in de omgeving. De wet wapens en munitie maakt echter de inzet van dit middel nog niet mogelijk.

In definitieve versie wordt de toelichting tot het volgende beperkt:

Inzet van de nachtkijker en een vroegtijdige aanvang van het afschot hebben resultaat bij het beperken van de zwijnenstand en zullen ook in de toekomst nodig blijven. De inzet van de geluiddemper is ook gewenst.

Na het overwegen: "Het toestaan van de geluiddemper als middel is juridisch bezwaarlijk" volgt het besluit:

"Gedeputeerde Staten besluiten het onderdeel wild zwijn goed te keuren met uitzondering van het gebruik van de geluiddemper."

Opmerkelijk is dat bij de opsomming van de toegestane middelen per soort bij de edelherten, damherten, moeflon, reeën en wilde zwijnen wel de geluiddemper vermeld.

In de praktijk blijkt dat op zeer grote schaal van geluiddempers gebruik gemaakt wordt. Zodra je bewoners van de Veluwe naar het horen van de jacht vraagt, reageren ze met: "Nu je het vraagt, tegenwoordig hoor je niet meer dat er gejaagd wordt!" Ook elders in Nederland wordt op deze wijze op deze vraag gereageerd.

Wilde zwijnen mogen eveneens volgens het definitieve *Faunabeheerplan 2009 - 2014 Deel II Veluwe blz. 147* met alle middelen worden afgeschoten:

- Kogelgeweer met kunstlicht in relatie landbouwschade, verkeersveiligheid en realiseren 0-stand
- Kogelgeweer met restlichtversterker gecombineerd met infrarood-lichtbron voor alle vormen van beheer- en schadebestrijding
- Kogelgeweer met geluiddemper voor alle vormen van beheer- en schadebestrijding

Inmiddels maken de griezelig geavanceerde wapens en bijbehorende munitie standaard deel uit van de vergunningverlening:

De inzet van middelen is hierna schematisch weergegeven.

Gebied	Vuurwerkpistool	Kogelgeweer	Hagelgeweer	Klein kaliber	Kunstlicht	Reslichtversterker	Opmerkingen
1		X				X	
2a	X	X				X	
2b	X	X			X	X	
2c	X		X	X	X	X	Zelfde gebied 2b, andere middelen
3a	X	X			X	X	Niet van toepassing
3b	X		X	X	X	X	
4	X				X	X	

Met de keuze van absurd intensieve bejaging kiest men – naast dat wild naar nooit eerder bezochte plaatsen vlucht met de overlast daar – ook voor het bedenkelijk bezit van zeer gevaarlijk wapenbezit bij honderden mogelijk meer dan duizend particulieren.

Terugkijkend op het proces van totstandkoming van het Faunabeheerplan Veluwe 2009-2014 blijkt dat dit in de afrondingsfase van nauwelijks de laatste drie maanden niet meer dan slechts theoretische waarde kan hebben. Ook een nog zo goed gedocumenteerde en met cijfers ondersteunde nota wordt in enkele regels samengevat en wordt met een veronderstelde, enkele regel terzijde geschoven.

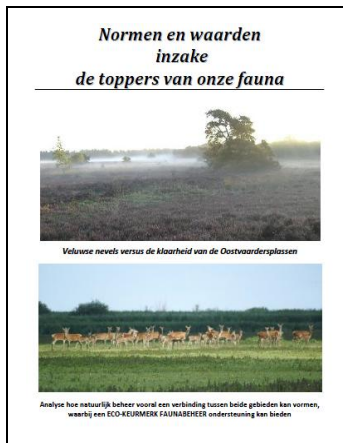
Het verloop van deze procedure maakt duidelijk dat de publieke taak als de zorg voor onze nationale fauna in handen is gelegd van stichtingen van faunabeheerders – als een regionaal ‘geheim genootschap’ – waarvoor geen publieke verantwoording aan de hand van publiek controleerbare cijfers behoeft te worden afgelegd. Dit geldt inmiddels ook voor de verantwoording van cijfers inzake de wildaanrijdingen. Daarvan verdwenen na de duiding van een verband met de nachten van afschot eerst de selectiemogelijkheden van de site van Groennetwerk Veluwe. Sinds zomer 2010 bevindt deze informatiebron zich in een besloten gedeelte van deze site. Met dit laatste lijkt het al veronderstelde regionaal ‘geheim genootschap’ gecompleteerd.

Voor het tot stand brengen van faunabeheerplannen, de vergunningverlening, controle, toezicht en ook inzichtelijke publieke verantwoording bevat het wetsvoorstel geen waarborgen. De inzet lijkt om de wild- en faunabeheereenheden als geheime genootschappen in stand te houden.

Evenmin wordt lering getrokken uit het feit dat regelgeving enerzijds en de praktijk van vergunningverlening en het effectieve beheer anderzijds ergerlijk uiteen lopen.

Noch voor een onafhankelijk toezicht op de uitvoering van, noch voor inzichtelijke publieke verantwoording voor het beheer van onze nationale fauna biedt het wetsontwerp waarborgen.

Daarnaast is er geen aandacht voor het feit dat honderden, zo niet duizenden, burgers over griezelig geavanceerd wapentuig beschikken met alle daaruit voortvloeiende risico's voor de publieke veiligheid via een ontspoorde enkeling.

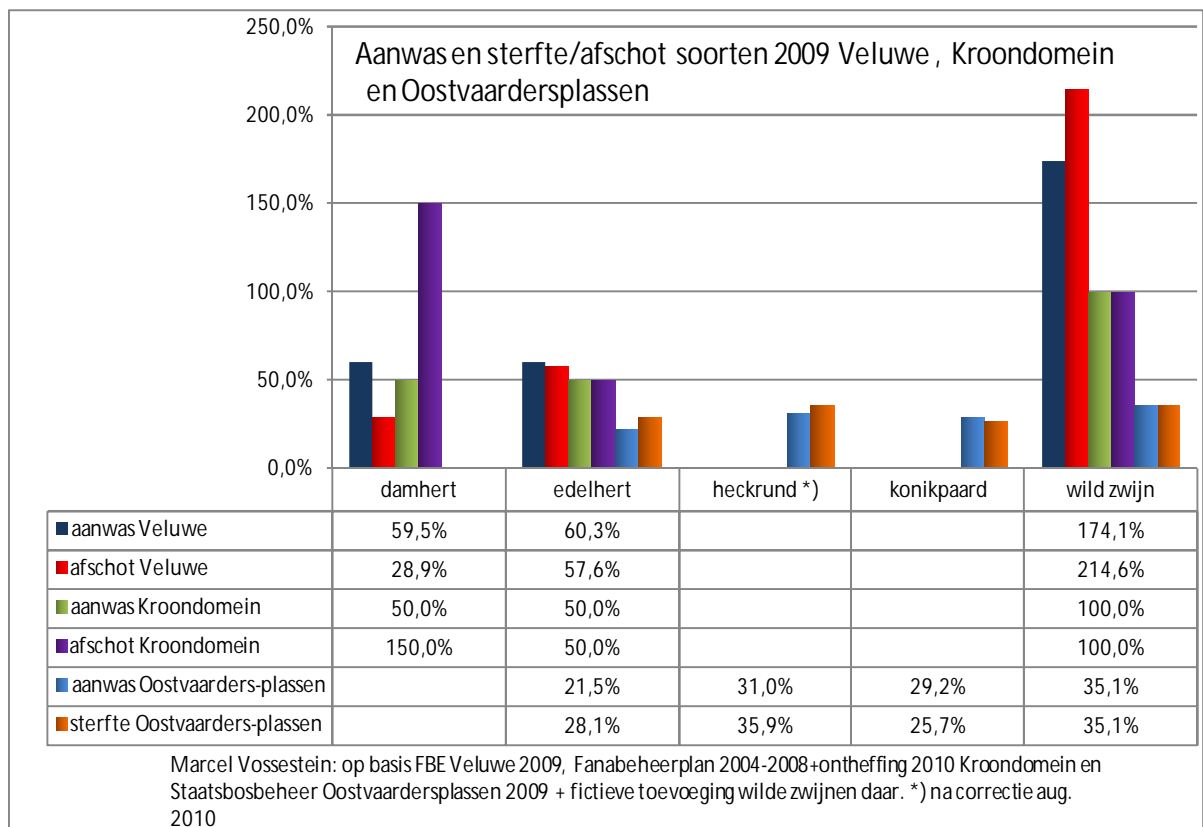
Normen en waarden inzake de toppers van onze fauna

In de nota "Normen en waarden inzake de toppers van onze fauna", september 2010, wordt de conclusie getrokken dat noch bij de edelherten, noch bij de wilde zwijnen – ondanks de inzet van zeer avanceerde hulpmiddelen - in geen enkel jaar is gelukt het aantal per soort onder de 2.000 dieren te brengen. Na jaren van extreem intensieve bejaging zijn het nog slechts de zich best verstoppende en slimst ontwijkende dieren die zich voorplanten. Als dit nog jaren doorgaat kent de Veluwe kenmerkende ondersoorten. In weerwil van de niet haalbare standen verlaagde men de doelstand van edelherten van 1612 naar een nog theoretischer niveau: "Voor de Veluwe is de nieuwe doelstand 1420 herten." Inzake wilde zwijnen was sprake van een matiging van een zeer stuitende naar een nog volstrekt theoretische doelstand: "Dit betekent in plaats van de huidige voorjaarstand

van 870 Wilde zwijnen een nieuwe voorjaarsstand van 1080 (voedselarme jaren) tot 1580 wilde zwijnen (voedselrijke jaren)."

Op 22 juli 2010 stelde de toenmalige minister van LNV de op 2 augustus gepubliceerde aanwijzing en ontheffing vast inzake het faunabeheer in het Kroondomein. Dit op grond van het (nog) niet gepubliceerde Faunabeheerplan Kroondomein Het Loo 2010-2015. Oordelend op de cijfers inzake de populaties betreft het een ongewijzigde voortzetting van het beheerregime uit het Faunabeheerplan Kroondomein 2004-2008. Dit is gebaseerd op onderzoeken die in 1991 werden afgerond. Daarin kunnen ontwikkelingen als meer loofhout, klimaat (verlengd groeiseizoen + mildere winters) en toename luchtverontreiniging als stikstof nog allerminst (volledig) zijn voorzien.

Inzake het beheer van onze grootste zoogdieren zijn drie onderscheidende vormen van beheer – naar soorten - te vergelijken: de Veluwe, het Kroondomein en de Oostvaardersplassen. De aanwas en afschot/sterfte zijn in beeld te brengen afhankelijk van wat als "voorjaarstand" dan wel als de kernbezetting kan worden aangemerkt.

damhert

Deze soort wordt op de Veluwe bevorderd - *inmiddels gemiddeld 1½ kalf per hinde* - door hiervan de helft van de jaarlijkse aanwas af te schieten. Vanuit zo'n aangrenzend Veluws stimulatiegebied als het Vierhousterbos dringen jaarlijks damherten – evenals moeflons - het Kroondomein binnen, die daar jaarlijks met hun aanwas worden afgeschoten.

edelhert

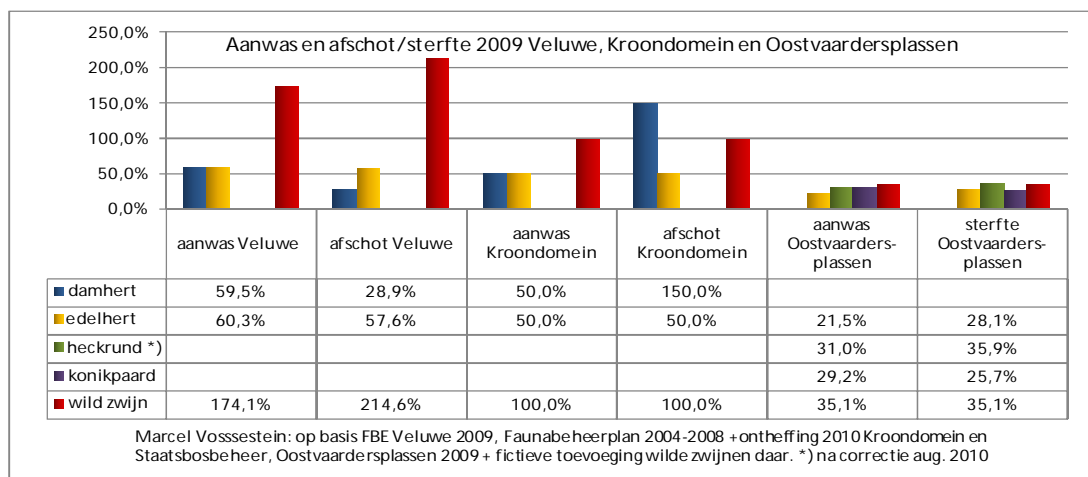
Hier valt op dat de aanwas (60,3%) – en daarmee ook het afschot (57,6%) – op de Veluwe boven de beleidsmatige inzet (50,0%) in het Kroondomein ligt. De aanwas en het afschot in het Kroondomein zijn (beleidsmatig) het dubbele van de natuurlijke aanwas (21,5%) en sterfte (28,1%) in de Oostvaardersplassen. In het Faunabeheerplan Veluwe 2009-2014 is de – al jaren niet bereikte - doelstand edelherten zelfs nog verlaagd van 1.612 naar 1.420!

heckrund en konikpaard

Deze soorten zijn opgenomen ter illustratie dat grote zoogdieren met een zuiver natuurlijke begeleiding hun aanwas en ook de sterfte tussen de 25 en 35% stabiliseren. Vanwege de wijze van voedselopname met de tong is het heckrund op langer gras aangewezen dan de afbijtende soorten als edelhert en konikpaard en ondervindt vooral daardoor de nadelen bij een toenemende populatie grote grazers. De correctie "heckrund, augustus 2010" betreft een verwisseling van zomer- en winterstand in 2005 (= -132).

wild zwijn

Uit de vergelijking blijkt dat de aanwas – en daarmee ook het als noodzakelijk verondersteld afschot – op de Veluwe zo'n ruim drie tot vier keer de natuurlijke aanwas en sterfte bedraagt. Het beleid in het Kroondomein is gericht het tweevoudige van de natuurlijke aanwas en sterfte, zoals die onder een regime als in de Oostvaardersplassen zou ontstaan.

Oordelend naar de aantallen vaak (zeer) forse inslagen van vluchtend wild in het gaas van het raster doen de beheerwijzen in het Vierhousterbos en het Kroondomein niet voor elkaar onder.

Populatiebeheer versus natuurlijke stabilisatie

De grafiek per gebied maakt duidelijk welke ontwrichtende uitwerking het populatiebeheer vooral moet hebben op de populaties dieren. Van alle populaties op de Veluwe en het Kroondomein wordt minstens de helft, maar vaker (zeer) aanzienlijk meer afgeschoten. Waar op de Veluwe het damhert wordt gestimuleerd, wordt slechts een omvang afgeschoten gelijk aan de natuurlijke stabilisatie. Ondanks dat de aanwas het dubbele van de natuurlijke aanwas bedraagt, ligt het afschot op het niveau van de natuurlijke aanwas. Hoewel het aantal verbindingen met het Kroondomein toeneemt, worden de damherten daar met hun aanwas afgeschoten. Aanwas en afschot van wilde zwijnen bedraagt het dubbele tot (ruim) het zesvoudige van natuurlijke stabilisatie

Bij de bepaling van de doelstanden is duidelijk de theorie "*Maximum Sustainable Yield*" te herkennen:

"Volgens de theorie van de Maximum Sustainable Yield moet je doorgaan met afschot tot dat je 50% van de populatiegrootte, die de ecologische draagkracht toelaat, hebt bereikt. Je moet zelfs door de 50% heen en het dan met volle inzet stabiel zien te houden. Realiseer je twee jaar daarna je afschot niet dan zul je aan de tellingen merken dat de populatie weer extreem is toegenomen."

Het is uiterst opmerkelijk dat juist de 'architecten' van het Veluws faunabeheer (met aanwas én afschot van 50 tot 60% via gemiddeld 1,1 kalfje per hinde bij de Veluwse edelherten) als technische ondersteuning zijn toegevoegd aan de nieuwe 'bewindvoerders' van het ecologische beheer in de Oostvaardersplassen (met volledig natuurlijke aanwas en sterfte van gemiddeld 25% via gemiddeld 0,6 kalfje per hinde bij de edelherten). Terwijl de daar aanwezige kern van begeleiders al 25 jaar ervaring heeft en zorgvuldig de na introductie van de dieren explosieve aanwas – toen als die nu op de Veluwe - wist te geleiden naar de huidige volledig natuurlijke, zo minimaal mogelijke aanwas. Immers: wat niet geboren wordt, behoeft niet te worden afgeschoten of te sterven! Vrijwel zeker zal de kennisuitwisseling voor de Veluwse 'architecten' de grootste educatieve waarde hebben. Dit vooral als overtuigende illustratie.

Zoals in de recente nota aangegeven ("*Normen en waarden inzake de toppers van onze fauna*" , blz. 22) komt in het Veluws faunabeheer de perverse prikkel tot uitdrukking van de ontheffing van het generieke verbod in artikel 13 van de Flora- en faunawet van het bezit, het vervoer en de handel in beschermde dieren:

"Met jachtseizoen 2008/09 als maat worden er jaarlijks 18 tientonnens wild de Veluwse bossen uit gereden. Die 180.000 kilo is slechts 1½ % van de jaarlijkse wildconsumptie in Nederland van 12 miljoen kilo of te wel 1.200 tientonnens."

Schade = afschot

Daarnaast valt vervolgens de perverse prikkel op van het begrip "schade" dat als een algemene legitimatie geldt voor het doden van beschermde dieren. Zoals aangegeven blijken de momenten van bejaging uit de wildaanrijdingen af te leiden. Daarnaast maken sinds 2007 het vlucht- en schuilgedrag, het nalaten van het gebruik van de decennialang bestaande wissels (wildpaden) en zoelplekken de voordurende verontrusting en versterking van al het wild duidelijk. Daaraan ligt vooral het nachtelijk doorzoeken van leefgebieden – met uitdrukkelijk toegestane, maar internationaal verboden nachtzichtapparatuur - aan ten grondslag. Vanuit de op een maximum aan afschot beluste faunabeheerder is iedere toename van schade uiterst welkom, omdat dit ook de maatschappelijke wens 'tot het intomen van wildpopulaties' blijkt te vergroten als een "*zorgvuldig afgewogen en breed gedragen uitvoering*".

Zodra het wild uit de leefgebieden naar kwetsbaar gebied is verjaagd staat het ook daar aan niets ontziende, nooit eerder op de Veluwe vertoonde vervolging bloot. De afwezigheid van ontsnappingsmogelijkheden maakt ze daar tot een zekere prooi. Dit wordt in het Mastbericht 2010 van het Faunafonds als volgt verwoord:

"Het College van Gedeputeerde Staten in de provincie Gelderland heeft bij het verlenen van de ontheffing geen beperkingen opgelegd in de middelen om het afschot te realiseren. Zo kan er gebruik gemaakt worden van kunstlicht, restlichtversterker alsook het realiseren van afschot op percelen met een kleiner oppervlakte dan 40 ha. Met name de afschotresultaten in nulstandgebieden, gebieden met landbouwgronden, alsook situaties waar overlast bekend is binnen de bebouwde kom of verkeersveiligheid in gevaar kan zijn, worden door de provincie kritisch gevolgd en wordt zo nodig actie ondernomen."

Schadesubsidie

Ook het begrip “schadevergoeding” in de Flora- en faunawet blijkt in de praktijk een extra perverse prikkel te vormen. Iedere veehouder heeft de plicht om zijn vee op zijn grond te houden. Een dergelijke plicht geldt niet voor de landgebruiker om wild van zijn grond te houden als de dreiging daarvan reëel is. Met opmerkelijke frequentie valt het op, hoe vaak en gemakkelijk voor faunabeheerders vluchtend wild – soms bij tientallen – in een opstand landbouwgewassen belandt. Daar vormen zij een zekere jachtbuit, terwijl het Faunafonds de landbouwschade vergoedt. Alle wild dat buiten de natuurgebieden een goed heenkomen zoekt, is ten dode opgeschreven en gemakkelijker te ‘oogsten’ dan in de natuurgebieden zelf. Het is uitermate wrang dat een goedbedoelde schaderegeling inmiddels een aanmoediging voor schade en nog meer bejaging vormt.

‘Schuilvarkens’ en ‘schuilherten’

Opmerkelijk genoeg spreekt de Faunafonds inzake het Veluws faunabeheer uit dat *“de methode aanzit met voldoende gebruik van lokvoer voldoende effectief is”*. Uit het diergedrag valt af te leiden, dat dit echter niet de algemene methode is. Het afschot vanaf de hoogzit met een handje lokvoer kan nooit leiden tot het vlucht- en schuilgedrag, het nalaten van gebruik van wildpaden en zoelen en de vrij massale vlucht van de dieren naar voor hen volstrekt vreemd gebied. De constatering zegt meer over het Faunafonds dan over het Veluws wild en hun weerzinwekkende bejaging. Na vier jaar van extreme bejaging kent – omdat alleen de beste ‘ontwijkers’ zich nog voortplanten – inmiddels ‘ondersoorten’ als ‘schuilvarkens’ en ‘schuilherten’.

Bij kennisname van het Jaarverslag 2009 van het Faunafonds valt niet te ontkomen aan de indruk dat hierin accenten van een ‘nationale uitkeringsmachine’ te herkennen zijn. In een aantal gevallen valt de “schadevergoeding” ook als een ‘schadesubsidie’ te kenschetsen. Eeuwenlang hebben Nederlanders met succes – heel lang met de befaamde doornhagen – wild van hun gronden met gewassen kunnen weren. Ondanks dat wij over veel geavanceerdere terreinafschermingen beschikken, vergoedt de overheid de schade. Het is een subsidie op onvoldoende afscherming. Feitelijk zou een boete moeten staan op situaties waarin de afscherming aantoonbaar onvoldoende blijkt.

Halveren uitgaven Faunafonds

De proef met Border Collies in Friesland liet successen zien in een tv-rapportage daarover. Alle wild heeft een hoog lerend vermogen en bewaking met honden zal structureel op het betreffende terrein aanwezig moeten zijn. Na een stimuleringsregeling voor een goede huisvesting op terreinen van de Border Collies en andere geschikte honden, zouden de uitgaven van het Faunafonds fors verminderen.

Een halvering ligt binnen bereik als wild met effectieve rasters, hondenbewaking structureel van landbouwgronden en aangepaste plantensoorten wordt geweerd. Het structureel weren - via steeds aanwezige waakhonden - van wild (vooral reeën), overzomerende ganzen en zwanen van gronden die niet als hun voedselbron bestemd zijn, heeft ook het voordeel dat dit hun aanwas beperkt via afstemmen op het wel beschikbare voedsel. Ook het groot wild zal – mits het effectief via rasters van niet voor hen bestemde landbouwgronden wordt geweerd – hun aanwas op de eigenlijke voedselbronnen afstemmen.

In Nieuw-Zeeland worden op gebieden rond vliegvelden plantenrassen geteeld, die onaantrekkelijk zijn voor ganzen. Deze aanpak blijkt daar succesvol.

Het Eco-keurmerk Faunabeheer

Juist het afstemmen van plantenetende dieren van hun aanwas op het voor hen beschikbare voedsel vormt de centrale boodschap van de nota *“Normen en waarden inzake de toppers van onze fauna”*. Juist dit is de werkelijke sleutel voor populatiebeheer. Rekenkundig valt dit te herleiden uit het gemiddelde van de jaarlijkse aanwas sinds 2007 van het aantal van een diersoort in de gebieden.

Edelherten

Dit blijkt onder de Veluwse edelherten met een effectief aantal van 2.000 vóór de geboorte van de kalfjes (gemiddeld 1,1 per hinde) en met een aanwas van 50% een totaal van 3.000. Het gemiddelde bedraagt daarmee: 2.500. Bij een natuurlijke winterpopulatie edelherten van 2.500 moet het mogelijk zijn een natuurlijke aanwas van 30% (of zelfs minder als in de Oostvaardersplassen met gemiddeld 0,6 kalfje per hinde) te bereiken. De interactie met de damherten vormen hierop een complicerende factor. Dit naast het feit dat de opgejaagde voortplantingsprikkel tot enige, terughoudende begrenzing van de populatietoename noodzaakt op grond van vooral de aanwezigheid van wegen.

ECO-KEURMERK EDELHERT	ONTOELAATBAAR > 42%				ZORGWEKKEND 36 – 42%				VERANTWOORD < 36%			
jaar	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
kalveren per hinde	1,1	1,2	1,1	1,0	0,9	0,9	0,9	0,8	0,8	0,7	0,7	0,7
aanwas in %-age t.o.v. winter	50,0%	54,5%	49,1%	44,2%	42,0%	39,9%	37,9%	36,0%	34,2%	32,5%	30,9%	29,3%
aantal zomer	3.000	3.091	3.253	3.352	3.443	3.523	3.573	3.587	3.567	3.513	3.429	3.320
GEMIDDELDAAANTAL	2.500	2.545	2.718	2.839	2.934	3.021	3.082	3.113	3.112	3.082	3.025	2.943
aantal winter	2.000	2.000	2.182	2.325	2.425	2.519	2.592	2.638	2.658	2.652	2.621	2.567
afschot/sterfte in %-age t.o.v. winter	50,0%	45,4%	42,5%	39,9%	38,1%	37,0%	36,1%	35,2%	34,4%	33,6%	32,9%	32,2%

Bij ecologisch beheer zullen de aantallen edelherten zullen tussen de 2.500 (winter) en 3.300 (zomer) variëren. Met 2.900 als gemiddelde. De aantallen damherten zullen tussen de 560 (winter) en 750 (zomer) variëren. Met 650 als gemiddelde. Op basis van de cijfers in 2009. Dit zou een variatie van alle herten betekenen van 3.160 (winter) en 4.050 (zomer) met 3.550 als gemiddelde. Kern van deze opzet is dat de gemiddelde aantallen herten hetzelfde is als nu het geval is. Belangrijkste voordeel is verlost te zijn van op alle fronten schadelijke maximale dynamiek. Een belangrijk punt is dat het jaarlijkse surplus aan onervaren dieren verdwijnt, de lering van de aanwezige herten in stand wordt gelaten en de gebieden worden bevolkt met ervaren dieren.

Wilde zwijnen

De wilde zwijnen hebben – ondanks de meest absurde inspanningen – de laatste jaren vrijwel zeker nimmer een lager aantal geteld vóór de geboorte van de biggen dan 2.000. Hun aantal bedraagt na de geboorte van de biggen (gemiddeld 5 à 6 per zeug) al snel 5.600. Het gemiddeld aantal wilde zwijnen ligt sinds 2007 op minstens 3.800. Bij een natuurlijke aanwas van 30% zal de winterpopulatie daar de helft daarvan onder liggen. Voor een zich via natuurlijke aanwas (minder dan 2 biggen per zeug) stabiel in stand houdende populaties, is een uiteindelijke, natuurlijk samengestelde populatie van minstens 3.000 wilde zwijnen nodig. De huidige, nog sterk opgejaagde voortplantingsprikkels bij de wilde zwijnen noodzaakt tot terughoudende begrenzing van de populatietoename op grond van vooral de aanwezigheid van wegen op de Veluwe.

ECO-KEURMERK WILDZWIJN	ONTOELAATBAAR > 110%				ZORGWEKKEND 55 – 110%				VERANTWOORD < 55%			
jaar	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
biggen per zeug	5,4	5,7	5,7	4,3	3,6	3,0	2,4	2,0	1,6	1,4	1,4	1,4
aanwas in %-age	180,0%	191,2%	157,7%	131,7%	110,0%	91,8%	76,7%	64,0%	53,5%	44,6%	37,3%	31,1%
aantal zomer	5.600	5.824	5.783	5.871	5.844	5.784	5.649	5.469	5.245	4.998	4.733	4.466
GEMIDDELDAAANTAL	3.800	3.912	4.290	4.373	4.520	4.557	4.556	4.487	4.378	4.229	4.060	3.875
aantal winter	2.000	2.000	2.398	2.636	2.916	3.123	3.293	3.399	3.454	3.458	3.422	3.353
afschot/sterfte in %-age	180,0%	171,3%	131,2%	112,1%	93,3%	79,8%	68,3%	59,3%	51,8%	45,6%	40,3%	35,9%

Hier blijft het gemiddeld aantal wilde zwijnen op de Veluwe bij ecologisch beheer volledig gelijk met het huidige gemiddelde van 3.800. De jaarlijkse variatie loopt terug van 3.600 (met een surplus aan onervaren dieren) naar variërend 1.100 tot 1.400 bij gestabiliseerde populaties zonder het nu kenmerkende vluchtgedrag in opperste paniek. Van een effectief aantal in de winter van nu 2.000 naar straks 2.900 tot 3.300 en in de zomer van nu 5.600 naar 4.400 tot 4.600. In plaats van het huidige proactief afschot van jaarlijks minstens 3.600 wilde zwijnen en soms fors meer (5.403 of 78,3% als gerealiseerd afschot 2008/09) zal uiteindelijk volstaan worden met vooral de volkomen natuurlijke sterfte - met zo nodig een zorgvuldig reactief afschot - van jaarlijks 1.100 tot 1.600 wilde zwijnen. De op alle fronten nadelige en schadelijke, extreme dynamiek verdwijnt van de huidige aanwas van 180% naar een derde ten opzichte van de aantallen in de winter.

Zoals in de nota aangegeven vormt natuurlijke sterfte voor dieren een volkomen natuurlijk proces. Voor wilde zwijnen als bij uitstek sociale dieren moeten de jaarlijkse de rigoureuze uitdunningen van populaties en vernietigingen van familieverbanden op de Veluwe nauwelijks beseft drama's vormen:

jaarlijkse vermindering	keiler	zeug	overloper	big	totaal
natuurlijke sterfte / reactief afschot	231	231	228	940	1.631
afschot FBE Veluwe 2010/11	280	280	380	2.962	3.901

Vanwege de totale vernietiging van alle sociale verbanden in combinatie met de structureel te lage aantallen na de afschotperiode proberen de wilde zwijnen hun aantallen op de voedsel- en levensmogelijkheden afstemmen. Dat bepaalt het nu al jaren bestaande gemiddelde (van aantallen in de zomer en de winter) van circa 3.800. De omvorming naar natuurlijke populatievorming heeft grote gevolgen voor de gemiddelde populatieopbouw van die in zomer en winter:

gemiddelde populatiesamenstelling	keiler	zeug	overloper	big	totaal
<i>gestabiliseerd ecologisch faunabeheer</i>	27,4%	27,4%	15,0%	30,3%	100,0%
<i>FBE Veluwe 2010/11</i>	14,8%	14,8%	12,7%	57,6%	100,0%

Juist het tot stand brengen van populaties met een natuurlijke vergrijzing vergt een aantal jaren na de jaren waarin de populaties aan een nooit eerder voorgekomen, meest kortzichtige vervolging ooit blootstonden. Meest succesvol en effectief daarbij is dat de kerngebieden op een zo kort mogelijke termijn volstrekt gevrijwaard zijn vervolging en verstoring. Het in noodzaak afnemend proactief afschot van tweederde van de zomeraantallen moet geleidelijk wijzigen in een natuurlijke sterfte – met zo nodig reactief afschot - van een derde van de zomerse populatie. De natuurlijke sterfte vormt de niet te overtreffen selectie om de absoluut sterkste de winters te laten overleven. In het geval nog een afnemende proactief afschot nodig is, moet dit gerealiseerd worden in gebied waarvan het gewenst is dat de dieren dat als risicovol ervaren.

Hollandse damherten tussen uitersten - Veluwe lessen voor Hollandse damherten, februari 2011

Het vastgestelde "Faunabeheerplan damhert Noord- en Zuid-Holland" bevat een ingrijpende keuze. Het bevat de keuze voor "populatiebeheer" en dit zo nodig bij terreinbeheerders af te dwingen. Voor een dergelijke ingrijpende keuze zouden voldoende echt overtuigende argumenten aanwezig moeten zijn. Het faunabeheerplan bevat een breed scala aan onderliggende onderzoeken. Over de populaties damherten zelf bleek schrikbarend weinig bekend.

Duidelijk was dat de damherten in de Amsterdamse Waterleidingduinen met afschot werden bedreigd. Met een botweg "nee" van de gemeente

Amsterdam als terreineigenaar, zou dit in rechte afdwingbaar zijn.

Natuurlijke sterfte (on)menselijk?

Voor de mens is een natuurlijke dood uitgangspunt. Vooral de discussie over de Oostvaardersplassen maakt duidelijk dat de natuurlijke dood van dieren door velen wordt verafschuwd. Zelfs ook als dit met een maximaal zorgvuldige menselijke begrenzing van de stervensfase plaatsvindt. Recent wees de Universiteit Groningen erop dat de Oostvaardersplassen de grootste populaties dieren ter wereld bevat, die in staat zijn een volledig eigen leven te leiden. Daarmee zijn ze feitelijk tot de meest 'gelukkigste' dieren ter wereld te rekenen. In de menselijke perceptie overheerst de allerlaatste levensfase. Over het lijden verschillen de meningen maximaal. De één spreekt van de meest pijnlijke hongerdood. Anderen benadrukken dat het een fase is van tranche en apathie. Een fase van fatale verzwakking. Dat laatste benadrukt ook het protocol inzake het reactief afschot, dat recent verscheen.

Tegenover de laatste, korte fase van het levenseinde staat voor veel dieren een leven van veelal een tiental jaren zonder permanente angst en chronische stress als op de Veluwe, zoals ook de commissie ICMO2 (Gabor) afgelopen najaar benadrukte.

Natuur is niet voor watjes

Zonder dat we het beseffen is de natuurlijke sterfte jaarlijks gigantisch. Onder insecten loopt dat in de honderden miljarden. Onder de vogels in vele tientallen miljoenen. Zo kent ons land zo'n 750.000 broedparen koolmezen. Die 1½ miljoen oudervogels brengen als paar met gemak 20 jongen per broedseizoen groot. Het aantal koolmezen stijgt van 1½ miljoen na de winter naar ruim meer dan 15 miljoen in de zomer. Na de winter zijn er opnieuw weer die 1½ miljoen oudervogels. Bij de merel gaat het om bijna vergelijkbare aantallen. Bij de overige soorten in totalen om de helft of een kwart. Realiteit is dat er meer dan 100 miljoen vogels jaarlijks een natuurlijke dood sterven. Maar een deel zal in de fase van fatale verzwakking worden gedood door een roofvogel, roofdier of een kat in de menselijke woonomgeving. Alleen bij hoge uitzondering nemen we zo'n verzwakt dier waar. Terwijl we in onze bedrijfsmatige samenleving het recht van de sterkste nastreven, wordt de harde natuurlijke selectiemethode verafschuwd. Liefst zouden we dat rusteloos inzetten van de natuur op aanwas – die moet concurreren met het bestaande – uitschakelen.

De mens overtreft de natuur zeker niet

In de opzet van het faunabeleid blijkt de structurele ontheffing van het verbod in de Flora- en faunawet tot handel in de – juist de (ge)dode - beschermde dieren een meest ontregelend element. Manhaftig wijst men erop dat het faunabeheer de 'eigen broek' op moet houden. In het genereren van inkomsten blijkt dit het niveau te hebben van een 'exclusieve pantalon'. De tegenprestatie is kwalitatief echter niet meer dan de meest 'armzalige string'. Mogelijk nog wel minder vanwege het wegvagen van het natuurlijk leven van de dieren en ook nog het dubbele aantal wildaanrijdingen.

Vooral dat opbrengstgestuurde faunabeheer bevordert de populaties wild allerminst. De dure kogels worden het liefst besteed aan wild met vlees op de botten. De scharminkels blijven leven en zullen zich zo mogelijk ook nog kunnen voortplanten. Juist de menselijke hebzucht maakt het menselijk proactief ingrijpen inferieur ten opzichte van de harde natuurlijke selectie via aanwas en sterfte. De selectiedruk betekent jaarlijks de natuurlijke ultieme kwaliteitstest.

Ook in het vastgestelde "Faunabeheerplan damhert Noord- en Zuid-Holland" komt de grote huiver voor daadwerkelijk effectieve schadepreventie onder fauna- en wildbeheereenheden naar voren. Het is intrigerend welke opmerkelijk gezochte argumenten worden aangesleept om niet voor de meest effectieve – al in de Oostvaardersplassen bewezen - aanpak te kiezen. Dat verwoordt het faunabeheerplan als volgt:

Het volledig inrasteren van de damherten in het leefgebied. (blz. 63)

Het volledig inrasteren van de damherten met een goed functionerend hekwerk zou schade buiten het leefgebied voorkomen. Deze methode heeft echter belangrijke bezwaren.

- a. *Het is kostbaar en landschapversnipperend.*
- b. *Daarnaast bestaat een grote kans dat bij het ongeremd verder groeien van de populatie er op een gegeven moment grote sterfte door voedselgebrek zal ontstaan en daarmee lijden van damherten.*
- c. *Zowel langdurige droogte en warmte in de zomer als langdurige vorst in de winter kan deze sterfte aanjagen.*
- d. *De vraag of grote aantallen dode dieren in een waterwingebied (zoals de AWD) een gevaar voor de volksgezondheid opleveren is in dit faunabeheerplan niet onderzocht. Waternet houdt zelf strikte controle op de waterkwaliteit.*
- e. *Een ander nadeel van het volledig inrasteren is de kans op het ontstaan van schade aan flora en fauna. Omdat niet met zekerheid is te zeggen hoe groot de populatie damherten kan worden, zijn over de aard en omvang van deze schade geen zekere uitspraken te doen.*
- f. *Het is waarschijnlijk dat de aantallen reeën afnemen bij een groeiende populatie damherten. Ook in het plangebied zijn hier aanwijzingen voor gevonden.*
- g. *Overigens zouden de damherten van de AWD na volledige inrastering "gehouden" dieren worden (het gebied is kleiner dan 5.000 ha) waardoor andere regels van toepassing worden, bijvoorbeeld rond de zorgplicht; er bestaan geen plannen om de AWD volledig te omrasteren.*

Na vaststelling van het gebrek aan overtuigingskracht van deze argumenten en de voorgestelde maatregelen trok ik een aantal conclusies en kwam tot de volgende aanbevelingen:

Aanbevelingen

1. *Laat het – liefst totale – leefgebied van de damherten op een zo kort mogelijke termijn één deugdelijk afgerasterd en onderling verbonden gebied vormen.*
2. *Sta buiten leefgebieden alleen afschot toe, waar dit maatschappelijk echt noodzakelijk is.*
3. *Beperk het afschot in leefgebieden tot een strikt reactief afschot.*
4. *Bij het bepalen van een daadwerkelijk effectief maximaal natuurlijk populatiebeheer kunnen de normen in het vooral voor de Veluwe edelherten ontwikkelde ECO-KEURMERK FAUNABEHEER, naar gemiddeld aantal kalvjes per hinde en de daaraan verbonden aanwas ook voor damherten prima ondersteuning bieden. Veelzeggend is de tijd die als noodzakelijk moet worden verondersteld om de totaal ontregelde populaties op de Veluwe te stabiliseren. Op grond daarvan moet (verdere) ontregeling absoluut voorkomen worden.*
5. *Zowel de rijksoverheid als de provinciale overheden dienen op een zo kort mogelijke termijn te komen tot bijstelling van de regels en uitvoering van het begrip "schadebestrijding en populatiebeheer" in lijn met de beschreven feiten en omstandigheden.*

ECO-KEURMERK EDELHERT/DAMHERT	ONTOELAATBAAR >42%				ZORGWEKKEND 36-42%				VERANTWOORD < 36%			
jaar	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
kalveren per hinde	1,1	1,2	1,1	1,0	0,9	0,9	0,9	0,8	0,8	0,7	0,7	0,7
aanwas in %-age	60,6%	54,5%	49,1%	44,2%	42,0%	39,9%	37,9%	36,0%	34,2%	32,5%	30,9%	29,3%

"Zoals u waarschijnlijk weet zijn wij met de gemeente Amsterdam tot een akkoord gekomen over het te voeren beheer en wordt daarmee voor een belangrijk deel tegemoet gekomen aan de voorstellen die u in uw notitie doet"

Dit is een zin uit brief 2011/50107 van 9 november 2011 waarmee de provincie Noord-Holland mij bedankt. Kern van de overeenstemming is:

"Eerst dient het bestaande hekkenplan te worden voltooid en de effecten ervan te worden geëvalueerd. Wij respecteren dit besluit van de gemeente Amsterdam. Dit betekent dat er geen afschot in het gebied zal plaatsvinden als het plaatsen van hekken effectief blijkt."

Conclusies en aanbevelingen inzake faunabeheer

Inzake de voorgelegde voorstellen tot wetgeving komt ik tot de volgende conclusies en aanbevelingen, waarbij voor een balans tussen ecologie en economie richting ecologie bewogen moet worden nadat in de praktijk de economie de ecologie volledig overheerst. De vergelijking van de Veluwe en de Oostvaardersplassen markeren deze onbalans:

Zoektocht naar ecologie: de conclusies inzake het voorgestelde faunabeheer

1. Van alle populaties groot wild op de Veluwe en in het Kroondomein wordt minstens de helft, maar vaker (zeer) aanzienlijk meer afgeschoten, terwijl een natuurlijke aanwas van 25 tot 35% varieert.
2. Aanwas en afschot van wilde zwijnen op de Veluwe en vrijwel zeker ook Kroondomein Het Loo bedraagt het dubbele tot (ruim) het zesvoudige van de natuurlijke stabilisatie.
3. De laatste jaren verplaatsen de wilde zwijnen zich ook vóór de start van de officiële tellingen in mei en juni al naar de bosranden bij wegen, dorpen en andere menselijke bewoning. Een gedrag dat in eerdere jaren pas bij de start van de officiële jacht ontstond. Dit geeft alle aanleiding tot de veronderstelling van de telling van tegelijkertijd aangepaste standen: via het doden van biggen verdoezelen van de opgejaagde voortplantingsprikkel.
4. De zichtbaarheid van het wild is aantoonbaar onvoldoende voor de tellingen, die in mei en juni officieel plaatsvinden. Deze blijken sinds 2007 hoogst onbetrouwbaar en zijn feitelijk niet meer dan inschattingen.
5. Het gebrek aan zichtbaarheid bij tellingen en afschot(selectie) maakt zorgvuldig beheer volstrekt onmogelijk. Het betekent ook het verlies van de unieke recreatieve meerwaarde van de Veluwe in de vorm van waarneming van de grootste zoogdieren in ons land.
6. Resultaat is dat de Veluwe nog uitsluitend zwaar getraumatiseerde populaties wild kent. Inmiddels is het zo, dat wilde zwijnen zelfs een angstkreet slaken, zodra ze een mens bij hun leefgebieden waarnemen.
7. Het wetsvoorstel voorziet erin om de huidige, volstrekt illegale praktijken van nachtelijke drukjacht te legaliseren in artikel 3.31, lid 2, "*Provinciale staten kunnen bij verordening bepalen dat in afwijking van het eerste lid, het doden van wilde zwijnen is toegestaan door middel van een methode, waarbij één persoon wilde zwijnen opzettelijk verontrust met het oogmerk bedoelde dieren binnen het schootsveld van één geweerdrager te drijven opdat deze de dieren kan doden en voor zover hierbij geen hond wordt ingezet.*"
8. De jarenlang bestaande wildwissels en ook de traditionele zoelplekken worden niet meer gebruikt. Het niet langer gebruik van gebruikelijke routes maakt het oversteekgedrag over wegen totaal onvoorspelbaar en maakt gericht beleid voor beveiliging van oversteken over wegen onmogelijk.
9. Een zeer beperkt aantal eiken en beuken in de Oostvaardersplassen heeft nu nog nauwelijks het vruchtdragend stadium bereikt. Ondanks dat groeide de startpopulatie van enkele tientallen edelherten in een verrassend beperkt aantal jaren tot een stabiele populatie van zo'n tweeduizend dieren. Het toont aan dat de jaarlijkse mastberichten van het Faunafonds feitelijk een slag in de lucht zijn.
10. De wilde zwijnen zouden – evenals de edelherten - de - ten opzichte van de Veluwe - tien keer kleinere, maar tien keer vruchtbaardere Oostvaardersplassen – na stabilisatie - in vergelijkbare aantallen kunnen bevolken.
11. Duidelijk is dat de door de FBE Veluwe nagestreefde populatieopbouw feitelijk ondeugdelijk is en sterker op vergroting van de populatie is gericht, omdat het door ouderdom niet meer vruchtbaar gedeelte van de populatie wordt afgeschoten (*vergrijzing kent het Veluws wild allerminst*).
12. Het grote verschil bij de wilde zwijnen springt in het oog tussen het voorgenomen afschot van ruim driekwart (3.900 = 76,5%) van de zomerpopulatie op de Veluwe tegen de natuurlijke sterfte van ruim een derde (1.600 = 35%) van de fictief berekende populatie in de Oostvaardersplassen. Natuurlijke sterfte vormt voor dieren een volkomen natuurlijk proces.

13. Bij de edelherten is het concrete verschil tussen het afschot van ruim de helft (1.095 = 57,6%) van de zomerpopulatie op de Veluwe tegen de natuurlijke sterfte van ruim een derde (655 = 28,1%) in de Oostvaardersplassen.
14. Roofdieren in de natuur hebben het in de nazomer en herfst moeilijk en dan overleven alleen de roofdieren die fit zijn. In de winter zullen ze nauwelijks prooidieren behoeven te doden. Dan liggen de verzwakte prooidieren voor 'het oprapen'. De hongerdood onder de prooidieren voorkomen ze dan niet. De jager als vervangend roofdier is een wijdverbreide misvatting.
15. In de ex ante evaluatie (blz. 104) wordt een proef met een terughoudend beheer van 1987 tot en met 1997 in de twee boswachterijen Hoog Soeren en Ugchelen-Hoenderloo wel genoemd. Men maakte de keuze van een wel erg kostbare nieuwe proef van maar liefst tien jaar, ondanks de conclusie inzake de eerdere proef:

Zoals hiervoor aangegeven is op de Veluwe van 1987-1997 onderzoek gedaan aan populaties wilde zwijnen in het Kroondomein He Loo (binnen een raster) en in de Staatbosbeheer boswachterij Ugchelen-Hoenderloo (vrije wildbaan). Beide populaties werden bejaagd. In de 'rasterpopulatie' werd een verband gevonden tussen enerzijds de conditie van de dieren,...., en anderzijds de beschikbaarheid van voedsel (mast). Dit effect was dichtheidsafhankelijk. Daarmee was het onderzoek op het spoor van dichtheidsafhankelijke aantalregulatie, een terugkoppelingsmechanisme dat op natuurlijke wijze zorgt voor een aftopping van de populatieomvang door concurrentie om voedsel. Dat voedt het vermoeden dat wilde zwijnen zich binnen enkele generaties kunnen instellen op een situatie met een terughoudend beheer. Onderzoek dat dit zou kunnen onderbouwen werd tot op heden nergens in of buiten Europa uitgevoerd.

16. De Veluwe kende in 2009 een gemiddelde populatie edelherten van 2.473 ($1.900 + 3.045 = 4.945/2$), waarvan men vond dat er 1.433 moesten worden gedood na een aanwas van 1.145. Tegenover de Oostvaardersplassen met in 2009 van 2.577 ($2.327 + 2.827 = 5.154/2$) als gemiddelde populatie edelherten en een natuurlijke sterfte van 655 en een aanwas van 500.

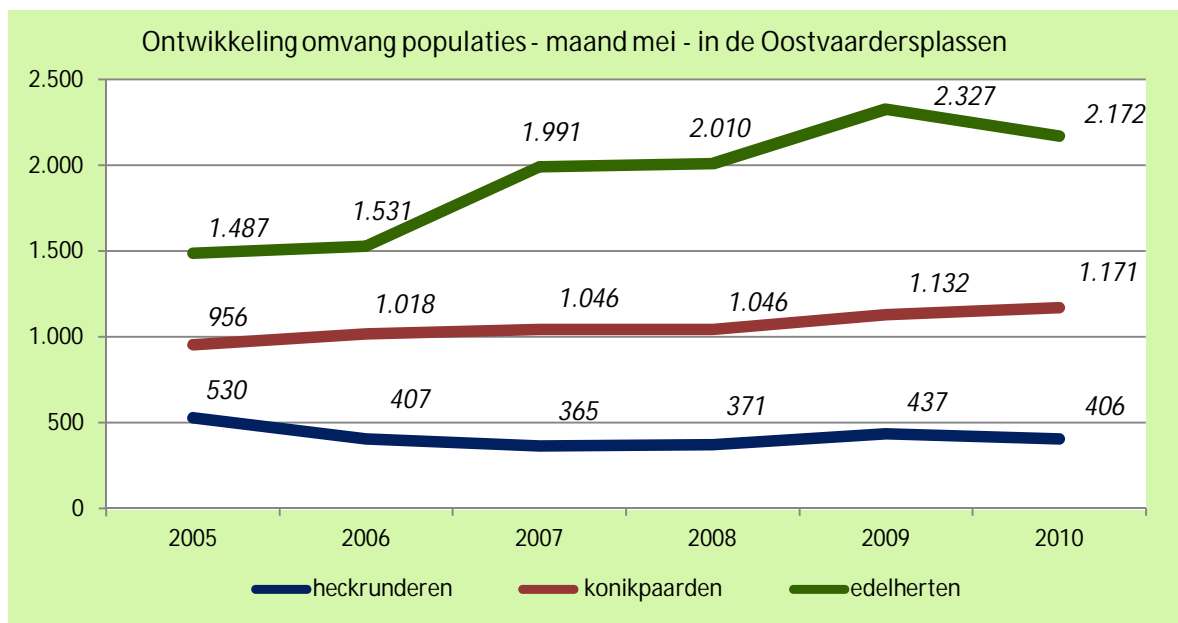

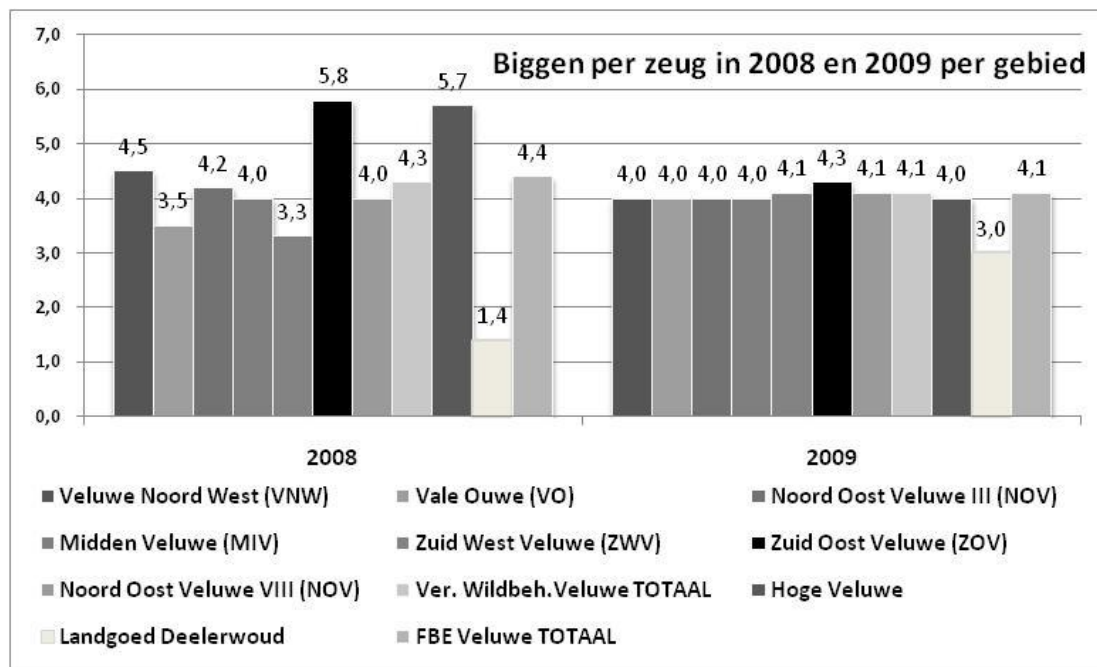
Table 2.3. Comparison of welfare conditions of large herbivores in the OVP with those in ecosystems managed differently.

	OVP compared to Veluwe (red deer)	OVP compared to Lauwersmeer (konik horses, Highland cattle)
Level of natural mortality	Lower	Lower
Duration of suffering before dying	Worse in OVP in case of extreme environmental conditions and too late intervention	Worse in OVP in case of extreme environmental conditions due to starvation and too late intervention
<i>Freedom to adequately respond to</i>		
- Hunger, thirst incorrect food	Similar	Similar
- Thermal and physical discomfort	Worse due to lack of shelter	Worse due to lack of shelter
- Injuries and diseases	Similar	Similar
- Fear and chronic stress	Better (no population management)	Similar
- Display natural behaviour	Better	Better
- Adapt to changing living condition	Better	Better

Uit: Natural processes, animal welfare, moral aspects and management of the Oostvaardersplassen (ICMO2). november 2010

17. De tellingen van wilde zwijnen van 2009 en blijken jaarlijkse praktijk te zijn, geven – op grond vergelijking met de populatiesamenstelling 2008 - aanleiding tot de twee mogelijkheden:
- Er is sprake van een 'bijgesnoeide' telling van de stand;
  - Er is sprake van een telling van een 'bijgesnoeide' stand.

De grafiek geeft de verschillen in de aantallen biggen per zeug per deelgebied in 2008 en 2009 weer:

Hierbij is uitgegaan van de eerste toenmalig daadwerkelijke tellingen. Zomer 2008 6.100 wilde zwijnen, waarna in december werd vastgesteld dat de daadwerkelijke stand 6.950 zou hebben bedragen.

De cijfers uit 2008 zijn in de vorm van de aanvankelijke – nog niet gecorrigeerde - telling gebruikt voor de nota “De ‘wilde zwijnenbom’ op de Veluwe”. Het is uiterst opmerkelijk dat zich in 2009 zo’n egalisatie van de voortplantingsprikkel in alle deelgebieden zou hebben voltrokken. Een afname van 6,3 % ten opzichte van de cijfers in de nota en 38,3 % ten opzichte van de gecorrigeerde cijfers. De wijze van beheer liet geen enkele mogelijkheid voor natuurlijke ontwikkelingen. De ontwikkelingen hebben zich voltrokken terwijl de Veluwse natuur volledig door de meest onnatuurlijke omstandigheden werden gedomineerd.

18. Het is duidelijk in welke treurige vicieuze cirkel de grootste zoogdieren vooral op de Veluwe feitelijk zijn beland. Hun status van wettelijk beschermd dier bestaat – buiten de Oostvaardersplassen - slechts op papier. Op de Veluwe staan ze aan de grootste vervolging ooit bloot. Terwijl de edelherten met hun aanwas van gemiddeld 60% - tegenover circa 25% als natuurlijke aanwas – al aangeven dat hun daadwerkelijke aantallen in het voorjaar (gemiddeld 2.000) te laag zijn, verlaagde men voor deze vijf jaar (2009-2014) de voorjaarsstand van 1.612 naar 1.420!
19. Het doordenken van de Ecologische Hoofdstructuur (EHS), dus ook die tussen de Oostvaardersplassen en de Veluwe, legt de spanningen tussen de regimes van faunabeheer bloot. 's Zomers zullen de grote zoogdieren een voorkeur hebben voor de rijkdom aan grassen in de Oostvaardersplassen en de grazige kustzones van het Veluwemeer. 's Winters zullen de dieren een voorkeur hebben voor de beschutting van de bossen op de Veluwe. Kijkend naar de huidige beleidsinzet wacht de dieren op de Veluwe het afschot. Daar is immers de inzet om minstens zes van de tien edelherten te doden.
20. Met 2008/09 als maat worden er jaarlijks 18 tientonnens wild de Veluwse bossen uit gereden. Die 180.000 kilo is slechts 1½ % van de jaarlijkse wildconsumptie in Nederland van 12 miljoen kilo.
21. Zowel in de geschriften als in de praktijk lijkt de leus van de Veluwse faunabeheerders te zijn: *“Halveer de populaties en verdubbel dan wel maximaliseer de aanwas, het afschot en..... de opbrengst!”*
22. Alles overziend blijkt dat de natuur de aanwas als sturing gebruikt. Verminderen de mogelijkheden dan neemt de aanwas af. Nemen mogelijkheden toe, neemt ook de aanwas toe. Structureel te lage aantallen – en zeker gecombineerd met extreme onrust – leidt op de Veluwe tot extreme aanwas. De leidraad van de natuur valt als een benadering om de Veluwse populaties wild rond 2018 te stabiliseren als volgt te duiden:

ECO-KEURMERK WILD ZWIJN	ONTOELAATBAAR > 110%				ZORGWEKKEND 55 – 110%				VERANTWOORD < 55%			
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
biggen per zeug	5,4	5,7	5,7	4,3	3,6	3,0	2,4	2,0	1,6	1,4	1,4	1,4
aanwas in %-age	180,0%	191,2%	157,7%	131,7%	110,0%	91,8%	76,7%	64,0%	53,5%	44,6%	37,3%	31,1%

ECO-KEURMERK EDELHERT	ONTOELAATBAAR > 42%				ZORGWEKKEND 36 – 42%			VERANTWOORD < 36%				
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
kalveren per hinde	1,1	1,2	1,1	1,0	0,9	0,9	0,9	0,8	0,8	0,7	0,7	0,7
aanwas in %-age	60,6%	54,5%	49,1%	44,2%	42,0%	39,9%	37,9%	36,0%	34,2%	32,5%	30,9%	29,3%

TOELICHTING ECO-KEURMERK FAUNABEHEER

ECO-KEURMERK FAUNABEHEER			
OP GROND VAN DE AANWASTEN OPZICHT VAN DE WINTERSTAND			
EDELHERT	VERANTWOORD < 36%	ZORGWEKKEND 36 – 42%	ONTOELAATBAAR > 42%
WILD ZWIJN	VERANTWOORD < 55%	ZORGWEKKEND 55 – 110%	ONTOELAATBAAR > 110%

VERANTWOORD	<p>Dit niveau toont een stabiele populatie, zolang van aanwas sprake is.</p> <p>Het niveau hangt nauw samen met het vermogen van de betreffende dieren om zich aan wijzigingen in de levensomstandigheden aan te passen.</p> <p>Bij soorten met een relatief hoog reproductievermogen – als wilde zwijnen – liggen de grenzen duidelijk hoger.</p>
ZORGWEKKEND	<p>Dit niveau zal incidenteel gemakkelijk kunnen worden bereikt in samenhang met een milde winter die volgt op een groeizame zomer en herfst.</p> <p>Het daadwerkelijke zorgwekkend niveau doet zich voor zodra zich dit in opvolgende jaren voordoet. Vooral dan ontstaat de noodzaak tot onderzoek naar oorzaken als een te grote mate van verontrusting en structureel te lage winterstanden in verhouding tot het voedselaanbod.</p>
ONTOELAATBAAR	<p>Dit niveau vormt de indicator van structureel te lage winterstanden in verhouding tot de levensmogelijkheden. Een onevenredig grote mate van verontrusting – zoals bij het pogen om onevenredig lage winterstanden tot stand te brengen – zal aanmerkelijk bijdragen tot de onevenredig grote aanwas.</p> <p>De eigenaren van terreinen - waar dieren dit niveau bereiken - dient te worden opgedragen een beheervisie te ontwikkelen en uit te voeren, waarmee de populatie(s) op een zo kort mogelijke termijn op het verantwoord niveau worden gebracht.</p>

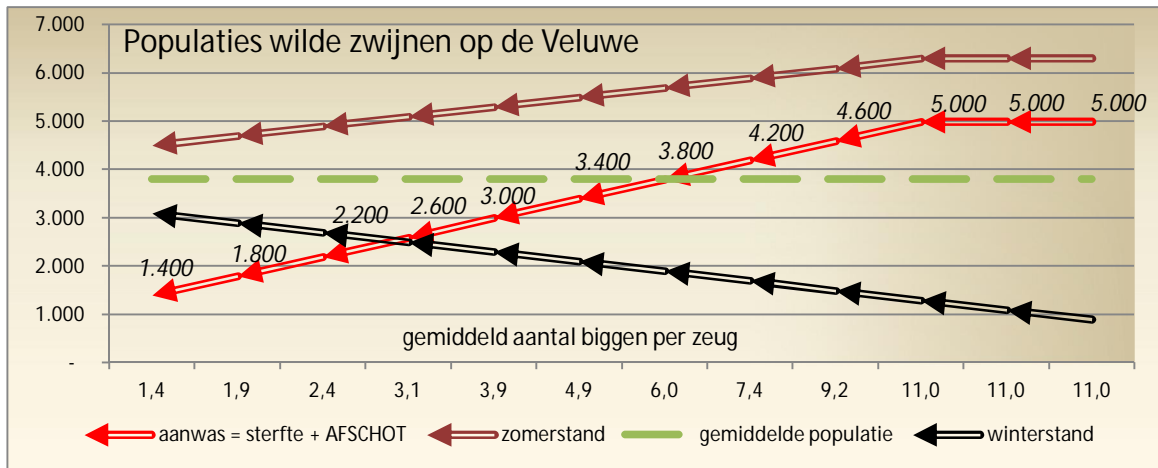
Richting ecologie: de aanbevelingen

- A. Allereerste noodzaak is het herstel van een effectief en daadwerkelijk onafhankelijk toezicht. De dieren dienen een vertrouwd leefgebied met een maximale rust terug te krijgen. Het toezicht dient kenmerken daarvan te bewaken als:
1. In de leefgebieden zelf moet het afschot beperkt worden tot het ethisch afschot bij uitzichtloos lijden.
  2. De vluchtafstand mag niet kleiner zijn dan 30 meter en liefst niet groter dan 50 en als uiterste 100 meter als de maten voor een juiste vertrouwdheid tussen mens en dier.
  3. Het wél of niet gebruiken van de traditionele zoelplekken vormt een belangrijke indicator voor de mate waarin de dieren het gebied ook als hun vertrouwde leefgebieden beschouwen.
  4. Het niet langer gebruiken van wildwissels vormt een aanduiding van een zeer ernstige verstoring in de totale leefgebieden.
  5. Het faunabeheer moet ondersteund worden door een keurmerk met een duidelijke begrenzing van de vluchtafstand als waarborg voor alle diersoorten.
  6. Daarnaast moet de aanwas van niet bedreigde soorten zo veel mogelijk beperkt worden door op het leefgebied afgestemde minimale aantallen en dieren slechts toegang te geven tot voor hen bestemd voedsel. Ter ondersteuning dient voor al deze soorten een keurmerk te worden ontwikkeld als hier is weergegeven voor wilde zwijnen en herten.

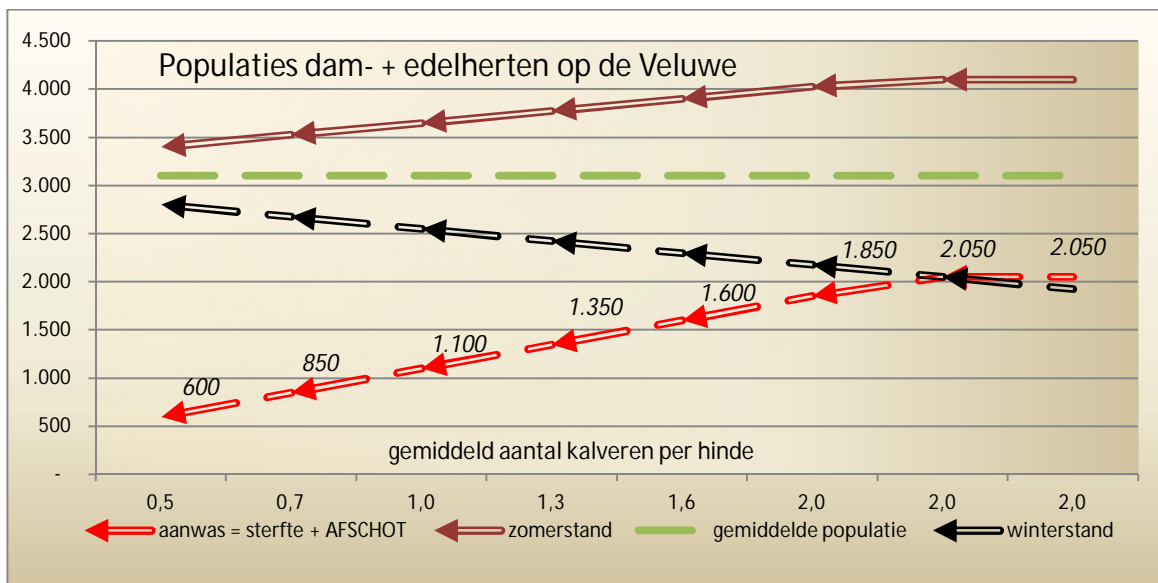
ECO-KEURMERK VLUCHTAFSTAND	ONTOELAATBAAR > 100 METER				ZORGWEKKEND 50 - 100 METER				VERANTWOORD < 50 METER			
de praktijk	nu standaard minstens 300 meter				aanpassing blijkt snel mogelijk				< 50, maar > 30 meter			
ECO-KEURMERK WILD ZWIJN	ONTOELAATBAAR > 110%				ZORGWEKKEND 55 - 110%				VERANTWOORD < 55%			
biggen per zeug	5,4	5,7	5,7	4,3	3,6	3,0	2,4	2,0	1,6	1,4	1,4	1,4
aanwas in %-age t.o.v. winter	180,0%	191,2%	157,7%	131,7%	110,0%	91,8%	76,7%	64,0%	53,5%	44,6%	37,3%	31,1%
ECO-KEURMERK HERTEN	ONTOELAATBAAR > 42%				ZORGWEKKEND 36 - 42%				VERANTWOORD < 36%			
kalveren per hinde	1,1	1,2	1,1	1,0	0,9	0,9	0,9	0,8	0,8	0,7	0,7	0,7
aanwas in %-age t.o.v. winter	50,0%	54,5%	49,1%	44,2%	42,0%	39,9%	37,9%	36,0%	34,2%	32,5%	30,9%	29,3%

- B. Verondersteld is dat de matiging daarvan slechts 75% zal zijn van het tempo van toename. Vier jaar van weerzinwekkende vervolging, maken een herstelperiode van zes jaar nodig. Inzet zal vooral ook moeten zijn het bestand volwassen dieren te laten toenemen en verouderen. Pas na twee jaar zal zich een daling van de aanwas gaan aftekenen. Tegelijkertijd is de populatie in de winter dan al met een derde toegenomen. Knelpunten zijn dat de zomers aantallen binnen een verantwoord niveau (maximaal 6.000 wilde zwijnen) dient te blijven, terwijl de omvang van de winterse populatie stijgt. Helaas lijkt daarvoor de noodzaak van het jaarlijks doden van een afnemend aantal dieren nodig te blijven. Dit kan niet meer zijn dan een veronderstelde 'route' waarbij vooral de daadwerkelijke rust maar ook de strengheid van winters en de groeiomstandigheden van overwegende invloed zijn.
- C. Bij het ontwerp van de 'routes' is maximaal rekening gehouden met het *hand-aan-de-kraan-beginsel*. Vooral de doorsnijding van de Veluwe natuurgebieden door wegen vragen een beheerste zorgvuldige geleiding. Het proces doordenkend en alle bejagingspraktijken overziend, is het huidige 'lerend beheer' van één soort – wild zwijn - feitelijk een volstrekt zinloze zaak. In veel rapportages wordt op de interactie tussen de grote zoogdieren gewezen. Inzake het faunabeheer is dat niet anders. Daaruit vloeit voort dat naast de normen ten aanzien van de aanwas ten opzichte van de winterstanden voor wilde zwijnen enerzijds en de edelherten en damherten anderzijds zullen ook vergelijkbare normen moeten gelden voor reeën. Deze zullen – vanwege hun wat hogere voortplanting dan herten – waarschijnlijk tussen de normen voor wilde zwijnen en de herten liggen.

- D. De 'route' – als in het ECO-KEURMERK WILD ZWIJN - naar een natuurlijke stabilisatie van de populaties wilde zwijnen op de Veluwe (exclusief Kroondomein) beweegt zich rond een vast jaarlijks gemiddelde van zo'n 3.800 wilde zwijnen. Des te lager de aantallen in de winter, des te hoger de aantallen in de zomer, des te meer afschot, des te meer onrust en des te meer schade en aanrijdingen. Dus des te hoger de aantallen in de winter, des te lager het jaarlijks aantal onervaren dieren, des te lager de onrust en des te lager alle schade en aanrijdingen :

- E. Ook bij de 'route' – als in het ECO-KEURMERK HERTEN - naar een natuurlijke stabilisatie van de populaties wilde zwijnen op de Veluwe (exclusief Kroondomein) beweegt zich rond een vast jaarlijks totaal gemiddelde van zo'n 3.100 herten. Daarbij geldt ook des te lager de aantallen in de winter, des te hoger de aantallen in de zomer, des te meer afschot, des te meer onrust en des te meer schade en aanrijdingen. Dus des te hoger de aantallen in de winter, des te lager het jaarlijks aantal onervaren dieren, des te lager de onrust en des te lager alle schade en aanrijdingen :

- F. Het is zeker niet zo dat bejaging natuurlijke sterfte uitsluit. In tegendeel, vooral de nachtelijke bejaging van nachttactieve dieren moet de voedselopname enorm verstoren. Per definitie leidt dit vanwege juist die bejaging tot fors minder vitale populaties. Door intensieve bejaging raken resterende dieren met onvoldoende vetreserve in de fase van fatale verzwakking. Dit algemeen voorkomende natuurgegeven blijkt ook uit de aandacht daarvoor in het Duitse rapport "Wildbestandsregulierung in deutschen Nationalparks".

zie: http://nationale-naturlandschaften.de/dateien/1111_tagungsdoku_wildregulierung.pdf

Wintersterben:
Bilder wie diese von
verhungerten Hirschen
wecken Emotionen

Schematisch is de schaamteloze omzwaai in het faunabeleid zo te karakteriseren:

Flora- en faunawet		voorstel Wet Natuur
intrinsieke waarde van de dieren	←----- doelstelling -----→	benutten en oogsten
begrenzen uitzichtloos lijden	←----- praktijk -----→	duurzaam gebruik
dieren en recreanten	←----- winnaars -----→	jagers en terreineigenaren

Met deze nota wil ik voorzien in kanttekeningen bij enkele hoofdlijnen van het voorstel, een schets van de niet in het voorstel mede betrokken, maar wel degelijk zeer verstrekkende en af te wegen ontwikkelingen na de evaluatie van de natuurwetgeving en extreem nastreven van de begrippen "populatiebeheer" en "schadebestrijding" met illegale middelen en methoden naast het benadrukken van andere meest belangrijke elementen in de conclusies en aanbevelingen.

Met door plaatsvervangende schaamte overheerste gevoelens,

M.R. Vossestein,
voormalig voorzitter van de Natuurbeschermingscommissie van de KNNV, vereniging voor veldbiologie.